

Mededelingenblad van het

V.V.A.

(Voorheen A.V.O.H.V.)

Inhoud

Na de mars op Brussel
Vlaams Aktiekomitee Brussel Taalgrens

Stijn Streuvels negentig jaar
Filip De Pillecyn

Bedevaart naar de IJzer 11 november 1961
G. Iserbyt

In memoriam Dr. jur. Walter Bouchery
Prof. W. Opsomer

Nederlands Cultuurbeleid
*J. Kuypers, Belgisch gevolmachtigd
minister voor de Kulturele betrekkin-
gen met het buitenland.*

Wat is Federalisme?
Z. E. Pater M.S. De Laere

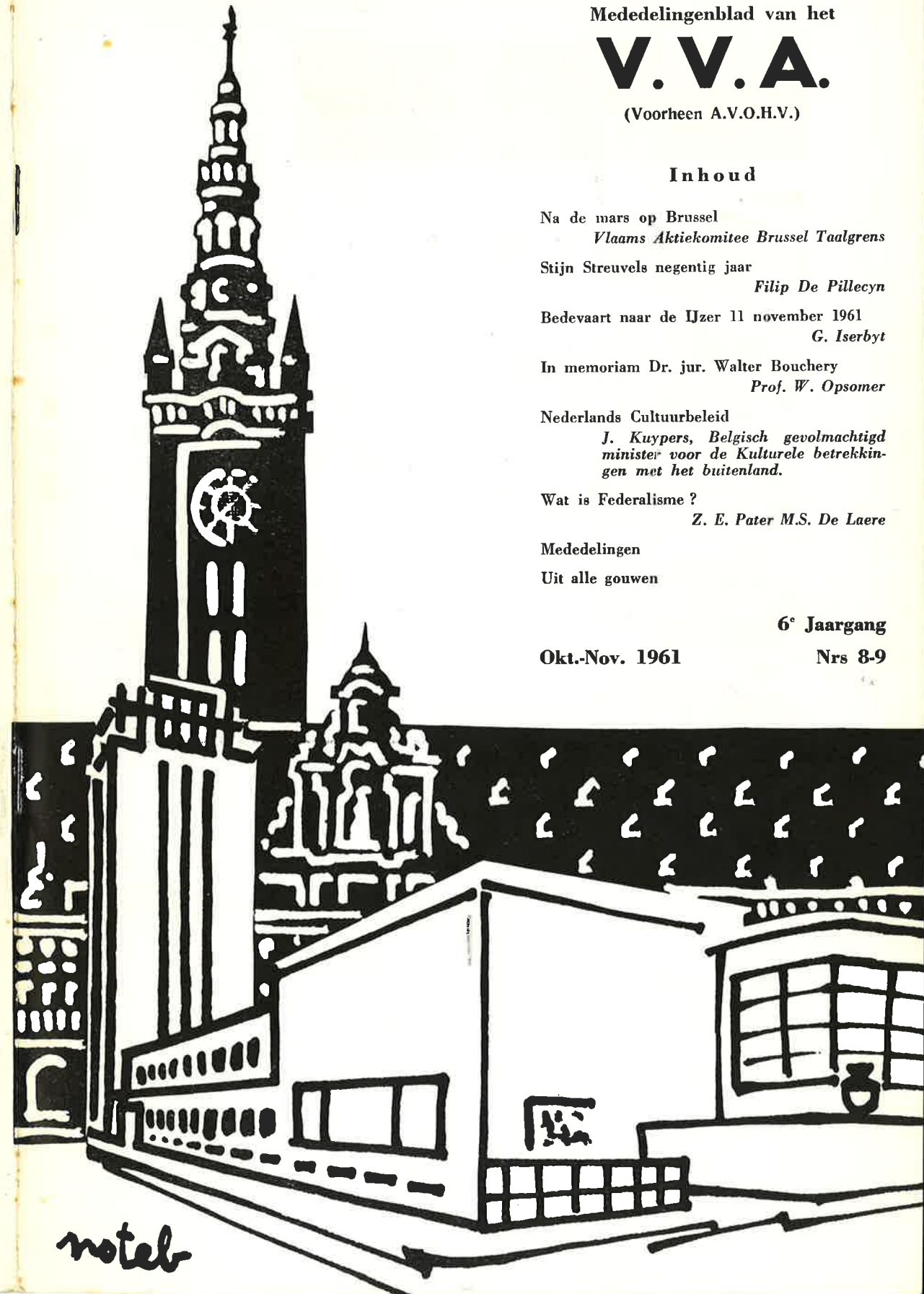
Mededelingen

Uit alle gouwen

6° Jaargang

Okt.-Nov. 1961

Nrs 8-9

notel

ZUIGELINGEN-EN DIETVOEDING
VAN EIGEN BODEM
HOOGSTE KWALITEIT

gracilac

volle gezuurde melk
voor zuigelingen

premalac

half-afgeroomde
gezuurde melk
voor zuigelingen

Diédex

voedingsuiker

annalac

zoutloze half-vette melk

desal

zoutloze melk voor
toekomstige moeders

plenolac

volle melk

DIADAL N.V. NOSTA
OPWIJK

MEEST MODERNE EN WETENSCHAPPELIJKE DIETVOEDING

J. Plet

MEDEDELINGENBLAD

VAN HET

VERBOND DER VLAAMSE ACADEMICI

REDAKTIESEKRETARIS : M. Reynders, Vlamingenstraat, 130, Leuven (Tel. 016.238.97)

BEHEER : Sekr. v/h V.V.A., E. Jacquainlaan, 126, Brussel (Tel. 02-18.68.20 ; P.R. 42.92.38)

Na de mars op Brussel

Adres van het Vlaams Aktiekomitee Brussel Taalgrens
aan de Regering en het Parlement

Op het ogenblik dat tienduizenden Vlamingen in de straten van de Hoofdstad betogen, acht het Vlaams Aktiekomitee van Brussel en Taalgrens het zijn plicht zijn doelstellingen en de motieven van de Betoging nogmaals in het kort samen te vatten.

De onmiddellijke aanleiding tot de oprichting van het Aktiekomitee in februari 1959 door 50 Vlaamse verenigingen van alle politieke en filosofische strekking was het verzet tegen de talentelling welke de vorige Regering voornemens was in 1960, in te richten.

Dit verzet was gesteund op de besluiten van het officiële Centrum Harmel. De Vlaamse gemeenschap verwierp elke vorm van talentelling omdat zij hierin het middel zag tot verdere gebiedsroof en daarenboven een onbetwistbare miskenning van het bestaan van de Vlaamse kultuurgemeenschap en een aanslag op haar volwaardige uitgroei.

Eens het bestaan van een Vlaamse kultuurgemeenschap erkend zoals dit gebeurde in de taalwetgeving van 1932 was elke talentelling overbodig en zinloos. Dit verzet tegen de talentelling was echter slechts de uiting van een fundamentele betrachting van de Vlaamse beweging :

- afbakening van onze taal- en volksgrens met bestuurlijke aanpassing ;
- wettelijke vrijwaring van de gaafheid van onze kultuur en grondgebied.

De eisen dienaangaande van het Vlaams Aktiekomitee Brussel en Taalgrens kunnen samengevat worden als volgt :

1. Afschaffing van elke talentelling in welke vorm of onder welke voorwaarde ook gehouden, met of zonder wettelijke gevolgen ;
2. Indijking van de Brusselse agglomeratie binnen de huidige 19 gemeenten ;

3. Het behoud van het integraal Vlaams karakter van de zgn. Brusselse randgemeenten en derhalve de afschaffing van de bestaande onwettelijke faciliteiten meer bepaald in de gemeenten Drogenbos, Kraainem, Linkebeek en Wemmel, en het verwerpen van elke vorm van nieuwe faciliteiten in alle randgemeenten.

Dit omvat het verbod van de uitreiking van franstalige- of tweetalige formulieren, o.m. bij de aanstaande volkstelling.

4. De uitschakeling van alle uitingen van verfransing in Vlaanderen, zoals Franse klassen en transmutatieklassen.

Het verbod de schooljeugd van het Vlaamse land onder te brengen in Franse klassen in de Brusselse agglomeratie of in Wallonië.

5. De vastlegging van de taalgrens op basis van de voorstellen van het Centrum Harmel met aanpassing van de grenzen van de administratieve en gerechtelijke omschrijvingen. Dit sluit in :

- aanhechting van de voerstreek bij de provincie Limburg ;
- de aanhechting van Edingen, Marke en Hove en St.-Pieters-Kapelle bij het arrondissement Brussel ;
- de erkenning van Ronse als ééntalig Vlaams gebied zonder franstalig onderwijs ;
- de eis dat West-Vlaanderen een ééntalig Nederlandse provincie moet zijn. De Vlaamse gemeenten en gehuchten uit de streek van Moeskroen en Komen horen bij deze provincie. De andere als franstalig erkende gemeenten en gehuchten worden bij de provincie Henegouwen gevoegd.

6. De volledige vernederlandsing van het bedrijfsleven in Vlaanderen langs wetgevende weg, onmisbare maatregel voor de economische en sociale ontvoogding van de Vlaamse werknemers met verplichte aanpassing aan deze toestand van het Brussels bedrijfsleven.

7. De alleen-geldigheid van de nederlandstalige diploma's in het Vlaamse land en voor de ambten die in de centrale, gewestelijke en gemeentelijke besturen te Brussel aan Vlamingen toekomen.

8. Wat in het bijzonder Brussel betreft :

- oplegging aan de Brusselse gemeentebesturen van de volledige en werkelijke gelijkheid van het Nederlands en het Frans, d.w.z. invoering van een totale en wederkerige tweetaligheid in de agglomeratie Brussel, zowel in de private als publieke sektor ;
- uitbreiding van het nederlandstalig onderwijs om het tot volle ontplooiing te laten komen door oprichting van zelfstandige vlaamse scholen, onder eigen bestuur, verspreid over het gehele grondgebied van de Brusselse agglomeratie ;
- toekenning van alle openbare ambten in elke gemeente van de agglomeratie, naar rato van tenminste 50 % aan houders van nederlandstalig diploma.

Deze eisen betreffen enkel het zeer belangrijke doch beperkte werkgebied van het Aktiekomitee.

*
**

Onder deze eisen neemt het probleem van de randgemeenten een gans bijzondere plaats in. Als de Vlaamse gemeenschap verplicht wordt in deze Vlaamse gemeenten te wijken voor de asociale aanmatiging van franssprekende inwijkelingen wordt het bewijs geleverd dat de Vlaamse burger niet als gelijkwaardige wordt behandeld en wordt meteen de rol van Brussel, als Rijkshoofdstad en ontmoetingscentrum voor de beide grote nationale gemeenschappen definitief in het gedrang gebracht.

Wat de zojuist bekendgemaakte ontwerpen van de Regering aangaat, de onhoudbaarheid ervan wordt voldoende door het bovenstaande aangewezen.

Het Aktiekomitee protesteert evenwel ten sterkste tegen de lichtzinnigheid en onverantwoordelijkheid waarmee het probleem werd behandeld.

Alle instanties in dit land en in de eerste plaats de Regering, moeten eens en voldoende begrijpen dat het taal- en het taalgrensprobleem een van de eerste nationale vraagstukken is bij de behandeling van hetwelk alle beschouwingen van plaatselijke of elektorale aard dienen ter zijde worden geschoven.

Het Aktiekomitee vestigt ook de aandacht van de Regering op de wenselijkheid aan de Oostkantons een bijzonder statuut te verlenen.

*
**

De bovenstaande eisen kunnen onmogelijk worden losgemaakt van de industrialisering en de economische- en kulturele expansie van het Vlaamse land.

Volkswelvaart en kulturele opgang zijn onverbreekbaar verbonden.

Aldus is deze Betoging mede gesteld in het teken van de volgende eisen :

- het verlenen van alle nodige steun tot de onmiddellijke oprichting van een staalkompleks te Zelzate ;
- de bespoedigde aanleg van de E-3 weg ;
- afkondiging en verwezenlijking bij voorrang van miljardenplannen voor de streken van het Vlaamse land waar economische expansie dringend geboden is en die men in alle Vlaamse provincies aantreft, alsmede het bewust afstemmen van de inrichting en de werking van de aangekondigde nieuwe economische instellingen op de grote economische noden van het Vlaamse land.
- de splitsing van het ministerie van Nationale Opvoeding en Kultuur en de oprichting van kultuurraden met ruime bevoegdheid.

*
**

Het overweldigend succes van de Betoging bewijst dat de inwilliging van deze eisen de meest dringende regeringsopgave is.

De Betoging betekent dat de Vlamingen geen dag langer vreemdelingen willen blijven in de eigen hoofdstad noch tweederangsburgers in België. Zij luidt de opgang naar volledige ontvoogding en ontwikkeling in van een bewust geworden volk dat vast besloten is alle maatregelen zowel van economische, kulturele als politieke aard, vereist tot integrale menselijke ontplooiing, af te dwingen.

22-X-1961.

Stijn Streuvels negentig jaar

In de eenzaamheid die hem lief is, bereikt Stijn Streuvels de hoge ouderdom van 90 jaar. Hij heeft steeds het gewoel van de mensen gevluht en zichzelf gezelschap gehouden in het Lijsternest. Vanuit het brede raam van zijn werkkamer, ziet hij de mensen en de aarde in de wisselgang van de seizoenen. Daar ligt zijn leven en daar ligt zijn werk.

Hij heeft geen behoefte aan het geloop en de bewonderende woorden van vele mensen die hem trachten te benaderen. Voor de nieuwsgierigen blijft zijn deur gesloten, want voor hen blijft hij de stugge en ongenaakbare Stijn Streuvels. Maar voor de vrienden blijft hij, naar het woord van wijlen Warden Oom, « de goede en grootmoedige vriend ».

Over het Lijsternest te Ingoogem ligt nu de naderende herfst en de rust van de herfst. En in die rust kan Stijn Streuvels terugblikken op een letterkundig oeuvre dat alleen staat in onze literatuur. Vanaf zijn eerste werk « Lentelieven », tot het laatste van zijn creatief werk, staat hij alleen door zijn sterke persoonlijkheid. Hij bracht in onze literatuur het oer-natuurlijke van land en weer, de samenhang van het menselijke bedrijf met het leven van land en weer. Vóór Stijn Streuvels lag de aarde onontgonnen in onze literatuur.

De kunstenaar Stijn Streuvels heeft de aarde benaderd zoals geen onder ons. Zijn handen hebben met liefde de zware grond opgetild en zijn vingers hebben de malsheid van de glimmende kluiten betast; de reuk van groeiende en stervende aarde is hem vertrouwd. En ook de mens die op deze aarde leeft.

In de beheersing van het cosmische heeft hij de mens geplaatst. De mens op het land, opgenomen in het leven van de seizoenen, strijdend tegen de onregeerbare machten van het heelal. Daarin ligt de grootheid van zijn werk en daarin ligt zijn blijvende waarde.

En elk boek van hem dat in dit teken staat, draagt het merkteken van de eenheid tussen stijl en scheppend werk dat alleen kunstenaars voelen. Het proza van Stijn Streuvels laat zich niet snijden in zinnestukjes. Het omslachtige van zijn werk is grotendeels te wijten aan de geslotenheid van ritme die bladzijde na bladzijde laat voort wentelen in één machtige beweging.

In gelukkige eenzaamheid heeft hij een nieuwe tijd in onze literatuur helpen scheppen en buiten elke literaire mode in stugge afzondering een werk opgebouwd dat enig is in onze letterkunde. De wereld die hij geschapen heeft, zal blijven als een monument vol epische grootheid.

Toen hij 70 jaar was, heeft hij een nieuwe boomgaard geplant. Die staat nu weelderig uitgewassen en schenkt de wellust van groen en bloesem, van vruchtbaarheid. Hij omhult thans het Lijsternest met de zachte weemoed van de herfst die zo dierbaar is aan Stijn Streuvels.

Te midden van het uitwassende en groeiende rondom hem, is hij de pezige, sterke man gebleven. Het verstreuvelde haar is grijs, het doorploegde voorhoofd heeft zijn rimpels dieper getrokken, nog staat zijn oog vast onder de woekerig vooruitschietende wenkbrauwen. Hij betaalt zonder morren de tol van zijn hoge ouderdom. « Hier is het : reuma », schreef hij mij een tijd geleden, « reuma in de rechterhand en de linkervoet : huisarrest ».

Wij hopen dat dit huisarrest niet te zwaar zal vallen voor de eenzaamheid die in de stilte van zijn werkkamer een vruchtbaar leven heeft gesloten.

90 jaar ! Blijf nog lang 90 jaar, Stijn Streuvels.

Filip De Pillecyn.

Bedevaart naar de IJzer 11 november 1961

Toespraak door Dr. med. G. Iserbyt

Vlaamse Vrienden,

Zoals ieder jaar op 11 november komen wij op hun geschonden graven, hulde brengen aan onze gevallen wapenbroeders, en ons bezinnen in hoever wij aan eigen plicht getrouw zijn gebleven en aan onze belofte Hun laatste wil ten uitvoer te brengen.

Zij vroegen ons dit te doen, hou ende trou, eendrachtig en radicaal, en gaven ons daarin een lichtend voorbeeld.

TROUW waren ZIJ tot de dood en eisen van ons onvoorwaardelijke *getrouwheid*.

Het Vlaams nationaal bewustzijn is voor velen van Hen en van ons, gegroeid en gevormd aan de IJzer. Lode Deboninghe heb ik gekend op de kollegebanken, maar daar was Hij nog « Louis Duboneinge ». Hoewel wij door de jongeren vaak als de generatie der romantickers worden bestempeld, waren de toestanden aan de IJzer weinig romantisch, en ontstond onze overtuiging uit de rauwe werkelijkheid, uit het nauw medeleven met de volksjongens, uit het dagelijks onderkennen van onze minderwaardigheidspositie, uit het dagelijks onrecht en de dagelijkse ondank. Omdat ZIJ Vlaanderen's rechten wilden vrijwaren voor altijd, bleven ZIJ loyaal tegenover de staat, en naar Hun voorbeeld bleven wij dit ook in ons later leven, wat men ook over ons moge denken, en hoe men ook over ons heeft geoordeeld en veroordeeld.

Eén zaak heeft men langs de overzijde te dikwijls uit het oog verloren, en dit is, dat zo liefde en trouw aan Vlaanderen onbegrensd en eeuwig zijn, loyauteit aan de staat door zijn functie zelf begrensd wordt en beperkt door zijn eigen trouw aan de dwingende plicht : te zorgen voor de integriteit van ons Vlaamse land en de welvaart van ons Vlaamse Volk. In troebele tijden en moeilijke omstandigheden, waar naar onze diepste overtuiging, de staat alles liet in het honderd lopen, waar de hoge gezagsdragers, ten minste door omissie, aan hun plicht te kort kwamen, hebben velen van ons niet gearzeld hun eigen in te zetten, niet ten bate van een vijand, maar in dienst van ons Volk. Taktische fouten werden wellicht bedreven, maar nooit hebben wij gezondigd tegenover dit Volk. Als wij ooit hebben gefaald willen wij langs onze kant graag schuld bekennen.

Weinig hebben wij voor onze loyauteit gekregen. Onze hier, en ook elders, begravens makkers kregen voor hun hoogste offer zelfs geen rustig graf, noch een beschermde rustplaats. Toen de grafschenners door een eerste poging hun beschamend inzicht hadden onthuld, werd hen ruime tijd en middelen verschaft om hun snode daad grondig en ongestoord te voltrekken, en *nooit* is langs die kant enige spijt of schuld bekend. Ook Vlaanderen heeft nooit veel *gekregen* — ook na de plechtige belofte en erkenning van ons recht. Wat er wel van terecht kwam werd nooit edelmoedig geschonken maar node en weiger, afgedwongen na harde strijd en bittere tegenstand. Heeft men aan hogerhand ooit nagedacht dat dit noodzakelijk medebrenge dat er bij ons weinig dankbaarheid ontstond ? Misschien is het best zo, daar de plicht van dankbaarheid ons al eens mocht hinderen bij het vechten om ons verder recht. Nu kunnen wij al die dankbaarheid verenigen op Hen die door taaie strijd, een stuk recht veroverden.

Hier op deze plechtige bedevaartplaats, menen wij te mogen getuigen dat het geslacht van de IJzer trouw is gebleven. In de lange strijd sedert 1918 hebben wij reeds velen, en van de besten, verloren — tot het einde verknocht aan hun jeugdidealen. Sommigen gaven er alles aan, ook hun leven. De meesten blijven doorvechten. Enkelen zijn ontmoedigd langs de weg gaan staan, maar niemand

heeft verraden. Ook al zijn er uit de voorste gelederen van de strijd verdwenen naar een rustiger achterhoede, in hun hart weten wij ze trouw waar ook het leven hen heeft gebracht : tot kleine man, tot excellentie, tot Monseigneur. De strijd heeft veel offers gevraagd, ook veel tijd en veel geld. Vele onzer makkers zouden, zonder de dagelijkse beslommeringen van de vlaamse beweging, het misschien verder hebben gebracht, groter geleerden zijn geworden, betere wetenschapsmensen, maar daarom nog geen betere mensen.

Onze gevallen Kameraden vroegen ons ook *vereend en eendrachtig* te blijven. Op de IJzer bestond geen verscheidenheid. Allen waren wij aaneengeklonken in eenzelfde streven en eenzelfde miserie. Het leven daarna bood vele wegen en ook de strijd diende gevoerd op vele plaatsen en met vele wapens. Soms kan het betreurd dat er niet altijd in gesloten gelederen en in formatie wordt opgetreden, maar steeds moet het voornaamste blijven de eenheid, niet van de middelen maar van het doel : Vlaanderen Eerst, overal. Spijts alles blijven wij overtuigd dat door de meesten van ons die eenheid blijft bewaard, ook al lijkt het soms anders. Wie al eens een omweg verkiest, doet dit omdat hij meent veiliger te werken. Wie een zijweg neemt blijft besloten tot de hoofdweg terug te keren bij de eerste noodzaak. Laten wij in alle geval onze tegenstrevers niet gaan zoeken nevens ons of achter ons — die blijven onze medestrijders — maar vóór ons, want daar legerd de vijand.

Dit zal ons echter nooit doen vergeten dat onze Kameraden van ons ook eisen *radicaal* te zijn. Half recht blijft nog altijd half krom, en het halve recht laat steeds bestaan het halve onrecht. Als ZIJ naar het hoogste gezag riepen « Hier ons bloed, wanneer ons recht », dan gaven ZIJ *al* hun bloed, en meenden ZIJ het *volle* recht. ZIJ waren mannen van één stuk, van één liefde, van één strijd. ZIJ kenden geen lafheid en geen terughoudendheid. Voor hun ideaal gaven ZIJ alles : hun jong leven, hun enig bezit. ZIJ wensten te zijn : de zaden in 't zand, en de belofte van de oogst in Vlaanderenland. Aan Hun vrienden gaven ZIJ als testament : te zorgen voor de bezaaide akker. Ons werd het lot beschoren veel onkruid te moeten wieden, veel dor hout te moeten wegsleunen, in gestadige afweer de raven van de akker te houden. Terecht of te onrecht werd onze generatie aangezien als die der ruitenbrekers en beeldstormers. Wij hebben daarvoor, zonder veel morren, de nodige prijs betaald. Nu rijpt de oogst in Vlaanderen. Misschien zijn *onze* handen te ruw en te eeltig geworden om voorzichtig en berekend die oogst binnen te halen. Maar nevens ons zijn grote scharen werkers opgestaan die dit zullen doen, elk op zijn plaats en in eigen functie. *WIJ* moeten toezien dat dit *grondig* gebeure, en blijven zorgen voor de vruchten die nog verder moeten rijpen, gaaf en ongeschonden.

Wij zijn niet blind voor wat reeds werd verwezenlijkt, en dankbaar aan alle werkers, van het eerste en van het laatste uur, maar niemand hoeve zich enige illusie te maken : wij blijven strijden tot de *volledige* uitvoering van het testament van de IJzer.

Dit kan korter of langer duren, en lijk zoveel van onze Vrienden zullen wij misschien nooit noch de voltooide IJzertoren noch Vlaanderen's volle recht aanschouwen. Maar wij weten dat de scharen die na ons de uitvoering van dit Testament overnemen, steeds groter worden en meer beslist : Ook Vlaanderen's molen maalt traag maar zeker, en waar het om Recht gaat, eisen wij het volle pond.

Lieve Vlaamse Doden, vandaag komen Uw wapenbroeders namens heel Vlaanderen, een eenvoudig en diep gemeend gebed storten op Uw graf. Reeds zeer velen onder hen zijn U komen vervoegen in de Hemel, en het Verbond der Vossen zal daar reeds talrijker worden dan hier beneden. Wij gedenken Ze allen, piëteitsvol en dankbaar, samen met alle Vlaamse doden. Graag zouden wij dit doen met louter woorden van vrede en in volledige gemoedsrust. Maar GIJ in de eerste plaats, vraagt ons op deze bedevaartplaats, ook te komen bidden :

Voor het Levende Vlaanderen, dat nog bitter moet strijden,
Voor het Recht van Vlaanderen, dat nog blijft miskend,
Voor de Vrede in Vlaanderen die nog niet is beveiligd.
God schenke aan alle Vlaamse Doden de eeuwige rust, en door Hun voor-
spraak aan Vlaanderen Zijn volle recht.

Dr. med. G. ISERBYT, vrijwilliger '14-'18
Voorzitter V.V.A. Gouw West-Vlaanderen.

In memoriam Dr. jur. Walter Bouchery

Op de eerste vergadering van het academisch jaar 1961-62, 19 september laatstleden, werd door de voorzitter van het V.V.A. gouw Antwerpen, Prof. W. Opsomer, hiernavolgend « In Memoriam » uitgesproken :

Vrienden,

Walter Bouchery, een der onzen, lid en gouwbestuurslid, werd ruw neergesmaakt en brutaal aan het leven ontrukkt.

Elk van ons zou veel doen, opdat Walter hier opnieuw zou binnentreden, met zijn half geborgen monnellach, zijn sober direkt woord, zijn hoofd vol opzetten en plannen en zijn hart paraat voor de inzet.

Want zó was hij.

De woorden bestonden in functie van de uitvoering. Ze waren essentieel en karig.

De gedachtenweelde was zoveel te rijker. Ze spetterde, ze vonkte, ze stichtte brand, ze ontredde, ze ergerde, ze lokte goedkeuring uit, ze verbaasde, ze verbijsterde, ze lokte applaus uit. Ze was in één woord : het leven zelf.

Jeudbeweging, Studentenwereld, Kazerne, Balie, Krijsgerecht, gewezen Oud Hoogstudentenverbond, onze Gouwafdeling, de medewerkers in het « Bouw-Centrum », de drukkers in « De Berk » — allen die Walter benaderden, hebben die zich-zelf-volkomen-vrij-voelende-geest, onverstoortbaar knetterend weten opvlammen in de meest onkonventionele atmosfeer die hij omheen zichzelf wist te destileren.

Hij kon ergeren, hij kon storen, hij kon geestdrift verwekken en goedkeuring oogsten, veel werd door zijn werking belemmerd, veel werd door zijn toedoen in het leven geroepen.

Ons past het niet, naar de balans te grijpen, om af te wegen.

Walter was energie, hij was leven in de dynamische betekenis ervan. Treuren zag ik hem nooit. Blijheid en optimisme — soms verholen — waren écht voor handen. Denk aan zijn monnellach. Hij kende slechts één vorm van geduld : deze van de taaie doortastendheid.

Eén doel beoogde hij slechts : elk initiatief dat het welzijn van zijn Volk kon dienen, dat steunen, dat helpen uitwerken. IJdelheid kende hij niet. Achter een ereambt joeg hij niet. Vergankelijke goederen interesseerden hem niet.

Hij was de asceet van de bestendige inspanning.

Een Hugo Verriest zou Walters persoonlijkheid hebben geschetst zoals hij het deed voor Amaat Vyncke.

Indien ik naar de Navolging van A. Kempis greep en in de tekst Gods rijk verving door Vlaams Volk, dan zou dit « In Memoriam » zeer lang kunnen worden, want voor Walter was het hetzelfde. Ook in de Gemeenschap leeft God.

Vrienden,

Namens ons allen zal ik aan Mimi en Vera, Walters gade en dochter, deze tekst overhandigen, als een pand van trouwe gehechtheid en warme sympathie.

Prof. W. OPSOMER.

Nederlands Cultuurbeleid

Referaat gehouden door Z. Exc. J. Kuypers, Belgisch gevolmachtigd minister voor de kulturele betrekkingen met het buitenland, op het 35^e Nederlands kongres te Vlaardingen (29 september - 1 oktober 1961), overgenomen uit « Neerlandia », maandblad van het Algemeen Nederlands Verbond, Jaargang 1961, n° 10 waarin het volledig verslag der handelingen van het Kongres is verschenen.

Zonder aarzeling heb ik aanvaard het mijne bij te dragen tot de hervatting van de traditie der Nederlandse Congressen en dus hier, in Nederland, over het cultuurbeleid in België te spreken. Ter informatie eerst, maar vooral, omdat de Nederlandse aspecten van dit beleid geen louter binnenlandse aangelegenheid zijn en onze hele taalgemeenschap aangaan. Overigens staat er in het Cultureel Akkoord van 1946 uitdrukkelijk vermeld :

« De Verdragssluitende Partijen zullen overleg plegen omtrent de instandhouding en de uitbreiding van haar gemeenschappelijke culturele belangen in het buitenland ».

Laten we evenmin het addendum uit het oog verliezen, waardoor de moeizaam bereikte eenheid van de spelling der Nederlandse taal in lengte van dagen verzekerd blijft.

Zijn er bovendien teksten nodig om te erkennen dat wij één volk zijn, dat wij één taal en één literatuur hebben? Hoe verschillend we soms ook mogen wezen, wij behoren tot dezelfde Nederlandse cultuurkring, met de in alle landen ter wereld bestaande gewestelijke schakeringen. Tevens behoren we tot twee nauw verwante, economisch versmolten en politiek verbonden staten die we loyaal erkennen en eventueel dienen. Aan onze twee Vorsten, de vereerde symbolen van onze dubbele staatkundige zelfstandigheid, betuigen we de passende hulde.

Dit vooropgesteld zijnde, zullen we verleden, heden en toekomst van onze culturele saamhorigheid onbevangen aan ons geestesoog laten passeren, — van een Belgisch standpunt uit.

I. Het verleden

Hierover mag ik kort zijn in een milieu waar er een actieve belangstelling voor de Vlaamse en de algemeen-Nederlandse zaak bestaat en altoos bestaan heeft.

In oktober 1830 al, werd in het oproerige Zuiden alles op een louter Franse leest geschoeid. Maar protest rees onmiddellijk in eigen kring: de chef van de secretarie van de Voorlopige Regering, J. F. Toussaint, was het die op de Réunion Centrale te Brussel het eerst te keer ging tegen deze bespotting van « la liberté du langage ». In de franstalige kranten, L'Emancipation en Le Belge, plaatste hij een reeks artikelen, van 29 oktober tot 11 november. Onze Toussaint was een vrijzinnige Westvlaming en een aanhanger van de leer van Saint-Simon, later griffier bij een rechtbank te Brussel, volksvertegenwoordiger van 1848 tot 1850, en notaris.

Als een toegeving kwam op 16 november het bericht dat voortaan het regeringsbulletin door de provinciegouverneurs vertaald zou worden. Het was onmogelijk vol te houden dat de taal van de meerderheid niet bestond; dus mocht eenieder van de regeringsbeslissingen kennis nemen... in zijn eigen dialect. De rest van het lied is een lange lijdensgeschiedenis, ze heet de Vlaamse Beweging. Pas na de Bormsverkiezing te Antwerpen en bij het eeuwfeest van de

Belgische onafhankelijkheid, boekte zij haar beslissende overwinningen: de onvoorwaardelijke vernederlandsing van Gent, de organische wetten op het bestuur, het onderwijs, het gerecht en het leger.

Reeds vroeg luidden de Belgische regeringen een politiek van steun aan kunst en letteren in. De romantische geschiedschrijvers Moke, Juste, Gachard, Altmeijer, Kervyn de Lettenhove e.a. ontdekten het nationale verleden en legden meteen een ideële gevoelsbasis voor het jonge koninkrijk. Zij inspireerden schilders als Wappers en Gallait, prozaschrijvers en dichters als Conscience en Ledeganck, André van Hasselt en Charles de Coster.

De eenheidstaal in de jonge Staat was en bleef Frans. Buiten Brussel werd het Vlaams alom geduld op de lagere school, doch bij de toegang tot het middelbaar en het hoger onderwijs, als bij de beoefening van de wetenschap in het algemeen of bij de leiding van het gemeenbest, was het alles uitsluitend Frans wat de klok sloeg.

Honderd jaar lang ontwaren we slechts weinig of geen lichtpunten. De wet van 1850 op het rijksmiddelbaar onderwijs bracht *in feite* niet meer dan een paar Vlaamse taallessen per week. De onderwijzersopleiding, die noodzakelijk Vlaams was, gebeurde aan de kweekscholen te Lier (met leraars als D. Sleenckx en Jan van Beers), te Sint-Niklaas, te Gent... De allerbesten onder deze even verdienstelijke als bescheiden onderwijzers heetten de folkloristen Alfons de Cock en Isidoor Teirlinck, de proza-schrijver Reimond Stijns, de taalpedagoog Steven Prenau...

Boven een lagere-schoolcultuur mocht het verziekte en verknechte Vlaamse intellect zich niet verheffen; en op enkele flaminganten na schikte zich ons volk in zijn halfslachtigheid, zoals het niet opkon tegen zijn ellende (de hongersnoodjaren omtrent de halve-eeuwende!). De burgerij haalde zelfs profijt uit de toestand, want alleen wie Frans sprak maakte carrière. En maatschappelijk stond het « chic »!

Dat het Frans lang een « instrument de règne » van de burgerij is geweest, heeft diepe sporen nagelaten in het Vlaamse volksgemoed.

Eindelijk bracht de wet van 1883 een omzichtige vervlaamsing van het M.O.: een paar vakken, liefst geschiedenis en aardrijkskunde. Meteen volgde de universitaire scholing van enkele leraars M.O. (Vercoullie, Camille Huysmans).

Naast de Academie voor Wetenschappen, Letteren en Kunsten, waar drie of vier Vlamingen als verloren liepen, werd eindelijk in 1886 een aparte Koninklijke Vlaamse Academie voor taal- en letterkunde opgericht. Wie aan het betogend Nederlands dat in Vlaanderen vandaag gesproken en in boek of krant geschreven wordt, gebrek aan vastheid, soepelheid, of correct taalgevoel mocht verwijten, gelieve te bedenken dat al onze intellectuelen evenzeer Albrecht Rodenbach of Pol de Mont als August Vermeylen of Herman Teirlinck, heel hun schoolwijsheid in het Frans hebben opgedaan. Op een paar Vlaamse taallessen in de week na, hebben ze alle vakken uitsluitend in 't Frans gestudeerd. Pas voor de jongere generaties, de ten hoogste veertigjarigen, is dat niet meer het geval.

Hoelang zal de overgangperiode nog duren naar de normale toestand van een volk zonder taalwetgeving, organisch samenhangend van beneden tot boven door middel van zijn eigen taal? Nog tien, twintig of dertig jaren? Het antwoord hierop zal grotendeels afhangen van ons zelf, van onze vrouwen en van het sociaal verantwoordelijkheidsbesef van onze leidende standen.

Toen de regering-Rogier het verslag van de Grievencommissie, voorgezeten door de Vlaamsgezinde Waal Lucien Jottrand (1857), wenste te begraven, paalde ze de Vlamingen met toelagen voor het toneel, met prijskampen, médailles, eervolle onderscheidingen en grote staatsprijzen. Maar alles bleef vanzelf op

het lagere-schoolpeil van de volksontwikkeling, het liefhebberstoneel en de folklore. We danken er een onoverzienbare berg van minderwaardige toneelstukken aan ; maar er was geen bevruchting mogelijk van bovenaf, onze intelligentia bleef immers nederlandsonkundig. Zo werd de sociale taalmuur hechter dan ooit opgetrokken ; zo bleef op het departement van Onderwijs zelfs het bestuur van Schone Kunsten uitsluitend Frans, op één enkele Vlaming na (Karel van de Woestijne). Nog in 1937 heb ik daarover, in opdracht van de Vereniging van Letterkundigen, een zorgvuldig gedocumenteerde brochure geschreven.

II. Het heden

Voor ons overzicht van het Nederlands cultuurbeleid in België dateert *het heden* dus pas vanaf 1921 (invoering van het Algemeen Stemrecht) of van 1932 (vernedering van de Universiteit van Gent en van het middelbaar onderwijs).

Jules Destrée, een groot Waals advocaat, die als eerste een echte kunstpolitiek heeft gevoerd, richtte o.m. een *Academie belge de langue et de littérature françaises* in. Voor Openbare Bibliotheken kwam er een wet die niet meer voldoet, maar in haar tijd weldadig werkte. Ook om de volksopleiding bekommerde Destrée zich, maar de grote kentering kwam pas met minister C. Huysmans (1926-1928). Meer en meer zocht de Staat naar nieuwe vormen van steunverlening of aanmoediging en nam hij, op het gebied van de vrije-tijdsbesteding, een leiderstaak op zich. Een pluralistische Staat mag evenwel geen ideologische voorkeur uitdrukken, ook als hij opdracht geeft aan een Nationaal Radio-instituut (thans de autonome B.R.T.) en aan de Antwerpse K.N.S. (voor het Vlaams Nationaal Toneel). Of als hij een toelage verleent aan onze drie grote tijdschriften zonder zich om de inhoud te bekommeren.

Aan die strijd- en groeiperiode zijn voor mij allerlei persoonlijke herinneringen verbonden. Zo weet ik nog best hoe ik, in 1926 of in 1927, voor het eerst op een ontwerp van 'n ministeriële omzendbrief het woordje « Nederlands » heb aangebracht, als tegenhanger van « flamand », waarvoor tot dan toe overal en altijd Vlaams was gebruikt. Dit ontstijgen aan een traditionele regionalistische beperking deed toen nog ietwat onwennig aan, vandaag is het een doodgewoon, algemeen aanvaard gebruik. Ik herinner me hoe voor 't eerst de kredieten voor de frans- en voor de nederlandstalige literatuur in België op de begroting van 1927 werden gesplitst, omdat we anders nooit ons rechtmatig aandeel kregen ; en vooral hoe we 't rijksmiddelbaar onderwijs voor twee-derden vernederlandst hebben, in twee etappen : in 1926 de middelbare scholen, in 1927 de athenea. Dat was parlementair-moedig van Huysmans, want et bestond geen wettelijke basis voor, alleen het voorbeeld van de toenmalige, voor twee-derden vervlaamste Nolf-universiteit !

Wie bijzonderheden over de hedendaagse cultuurpolitiek in België wenst, leze bv. *Overheidszorg voor Kunst in België* door Karel Jonckheere, in het Jubileumnummer van de *Kroniek voor Kunst en Cultuur* (1935-1936), Contact-Antwerpen.

Op allerlei punten kennen wij andere oplossingen of methodes dan O.K.W., maar onze problemen zijn fundamenteel dezelfde, — en meestal ook onze moeilijkheden. Naar Belgische kant wil ik wijzen op onze artistieke en literaire monografieën, de Middagen van de Poëzie, het Fonds van de Letteren, het Nationaal Toneel met Studio, de aankoop van hoeveelheden boeken voor de leraars- en leerlingenbibliotheken van de rijksscholen en dergelijke meer. Maar in ons tweetalig land zijn de meeste kredieten voor kunst, letteren, jeugdbewe-

ging, volksopleiding sinds 1957 door minister Collard in twee helften verdeeld. (Niet echter voor de buitenlandse culturele betrekkingen, noch de kunstpropaganda).

Wij kennen b.v. geen systeem van officiële opdrachten. Het bedrag van onze vijfjaarlijkse staatsprijzen ligt hoger (75.000 frank) en de prijs die een hele kunstenaarscarrière bekroont bedraagt zelfs het dubbel. Wij kennen geen Holland Festival, wel een bescheidener Festival van Vlaanderen en ook een internationale Koningin-Elisabethwedstrijd. Dat een kunstenaar uitzonderlijk tot de adelstand verheven kan worden (comte Maeterlinck, baron Opsomer) is U waarschijnlijk bekend. Evenals het feit dat talrijke Vlaamse schrijvers tegelijkertijd rijksambtenaar zijn (Roelants, Jonckheere, Walschap, Lampo en tien anderen). Sinds een paar jaar streeft de Nederlandse artistieke begroting — denk eens, in het land van Thorbecke ! — de onze glorieus voorbij.

Natuurlijk ben ik bereid op alle vragen om inlichtingen te antwoorden. Maar ik meen dat deze vergadering iets anders en iets meer van mij verwacht dan een reeks van louter administratieve gegevens. Ook de werking van het Nederlands-Belgisch cultureel akkoord sinds 1946 wil ik, als voorzitter graag belichten. Maar in 't voorjaar heeft dr. De Vos in uw genootschap onze niet onverdienstelijke actie reeds in 't zonnetje gezet (waarvoor ik hem hartelijk dank !).

Liever behandel ik het derde punt van mijn uiteenzetting : *wat brengt ons de dag van morgen ?*

III. Een blik in de onmiddellijke toekomst

Net vóór de oorlog, in april-mei 1940, nam de regering Pierlot zich voor om uitsluitend het departement van Openbaar Onderwijs (vandaag Nationale Opvoeding en Cultuur, in Nederland O.K.W.) te splitsen van hoog tot laag. De Vlaamse Cultuurraad — in 1938 benoemd door minister J. Hoste — had die maatregel ingestudeerd, als een belangrijke stap naar de gewenste culturele autonomie. Na de bevrijding was ik zelf in de gelegenheid, als secretaris-generaal onder verschillende ministers, de toestand grotendeels te saneren, zonder splitsing evenwel aan de leiding. Vandaag staan er belangrijker dingen te gebeuren. Komt er enige vorm van federalisme ? Of voltooiën wij de sinds jaren aanvaarde en broksgewijs verwezenlijkte culturele autonomie ? In alle geval herzien wij onze Grondwet, volgens de gebruikelijke democratische regelen. Europa heeft er alle belang bij, dat wij erin slagen een statuut op te stellen, dat het samenleven van Walen en Vlamingen binnen dezelfde staatsgrenzen zal bestendigen in lengte van dagen.

Op voet van volstreckte gelijkwaardigheid, natuurlijk. En dan dagen er dadelijk allerlei moeilijkheden op, van politieke en structurele aard, waarop ik hier niet zal ingaan. Moeilijkheden ook in de betrekkingen onder Vlamingen. De onkerkelijken zijn in Vlaanderen de zwakkere partij, zowat in de verhouding van 2 tot 3. Natuurlijk hebben ze niet de minste lust om zich zonder meer te laten overstemmen of in een hoek te laten duwen. Ik zeg niet dat dit in de bedoeling van mijn katholieke landgenoten ligt, beslist niet bij de besten. Maar een democratisch pluralistisch beleid voeren als men over een aanzienlijke monolitische meerderheid beschikt vergt een grote zelfbeheersing en veel begrip voor het standpunt van de minderheid. Waarborgen zijn dus gewenst.

Terecht heeft de Cultuurraad voor Vlaanderen onlangs gewezen op de al te reële Vlaamse achterstand bij het wetenschappelijk onderzoek, de spreiding van het hoger onderwijs en dies meer. De wanverhouding neemt zelfs eerder toe dan af. In de gemeenschappelijke nationale instituten die uniek zijn en het zullen blijven (Koninklijke Musea, Koninklijke Bibliotheek, Rijksarchief, Sterrewacht, Weerkundig Instituut, Instituut voor Natuurwetenschappen, Kunstpatri-

monium, Museum voor Midden-Afrika) dient ook een regeling getroffen te worden die een ieders rechten waarborgt. Want culturele autonomie betekent voor ons een verruiming van horizon, een nieuwe bloei en een groter vrijheid van beweging binnen de budgettaire grenzen. Geen opsluiting binnen bekrompen parochiale of eng nationalistische. Onze zwakste punten zijn nog de diplomatie en de bezetting van de sleutelposten in het wetenschappelijke als in het economische leven.

Willen we zeggen dat de heipalen van ons huis geslagen zijn, of dat de bouw aan de gang is, maar de hovenbouw nog niet voltooid? Wij hebben nood aan honderden bekwame universitaires: ingenieurs, wetenschapsmensen van alle slag, ambtenaars... Aan intellectuele leiders, dragers van de Nederlandse cultuur, die hun volk trouw en hun sociale plichten indachtig blijven, hoe hoog hun verdiensten en de omstandigheden hen ooit mogen plaatsen.

Een cultureel zelfstandig Vlaanderen zal vanzelf meer dan ooit een versnelde, verinnigde samenwerking met Nederland betrachten. Tevens moeten wij eraan wennen onze problemen van een beperkte taalgroep van slechts zeventien miljoen zielen altijd in een Europees en zelfs in een universeel perspectief te zien.

Alles wat tot nog toe gebeurt, en dat is niet zo weinig, beschouwen we slechts als een aanloop. Economische gelijkshakeling, best! In Benelux en in een zo groot mogelijk Klein-Europa. Maar om in dit Europa niet cultureel gelijkgeschakeld te worden moeten Nederland en Vlaams-België zo vlug mogelijk tot een *culturele integratie* komen. Het begrip toenadering of de bekende beeldspraak van « de banden die we aldoor nauwer toehalen » bevredigt ons niet langer. Wellicht wordt die integratie na zoveel eeuwen scheiding en vervreemding een lange weg, waarschijnlijk zullen pas de komende geslachten de eindpaal bereiken. Om het even! Op culturele éénwording zijn onze pogingen gericht.

Aan het veertigtal Nederlandse lectoraten, die er in den vreemde bestaan, stuurt ons Fonds der Letteren regelmatig tijdschriften en boeken. Ik geloof dat Nederland iets dergelijks doet; de hele kwestie van die lectoraten verdient eens nader bekeken te worden. Tot de Stichting ter bevordering van de Vertaling van Nederlands Letterkundig Werk dragen we sinds een paar jaar het onze bij, als een volwaardige partner. Er is de Conferentie der Nederlandse Letteren, die nuttig werk levert. Maar is, ja dan neen, het in Vlaanderen uitgegeven boek in Nederland overal ingeburgerd? Ligt het overal normaal voor? En is onze boekenmarkt in Noord en Zuid werkelijk één? De toestand is heel wat verbeterd, maar af en toe vernemen we nog kritische geluiden, alsof de staatsgrens eeuwig als een rem moest werken.

Onlangs heeft een Nederlands inspecteur mij een genoeglijk moment bezorgd. Een paar van door hem, als gecommiteerde, ondervraagde leerlingen M.O. wisten in 1961 niet eens dat Elsschot en Marnix Gijsen geen schrijvers van Nederlandse nationaliteit zijn, maar Vlamingen, Zuidnederlanders. We zouden best aan die twee sympathieke « domme jongens » de volledige werken van beide auteurs sturen, zodat ze van onbewuste tot bewuste integralisten groeien.

Om onze culturele integratie te bespoedigen moeten we naar kordate middelen uitzien. Onze persoonlijke contacten aldoor vermenigvuldigen, steeds talrijker groepen op de been brengen: het is verdienstelijk, het is uitstekend.

Maar voor ons ongeduld is het niet altijd voldoende.

Onze Technische Commissie verwacht eerstdaags het eerste interimair verslag van haar subcommissie voor volkswikkelingswerk, die onder de leiding staat van prof. De Vries Reilingh en senator Molter. De interparlementaire Beneluxraad heeft van zijn kant herhaaldelijk de wens uitgedrukt dat wij zouden trachten aldoor bredere lagen van de bevolking bij onze actie te betrekken.

Zij heeft hierbij gedacht aan het scheppen van een gunstig klimaat door het uitwisselen van amateursgroepen voor toneel en voor muziek, en aan werken voor volkswikkeling in het algemeen, die aan betekenis winnen naarmate meer vrije tijd beschikbaar komt voor ontspanning en levensverrijking.

Wij zijn niet blind voor het feit dat er nog steeds ressentimenten bestaan, evenzeer in het Noorden als in het Zuiden. Dit is nog onlangs gebleken uit het technisch niet helemaal geslaagde experiment van een Nederlands-Belgische week bij de televisie. Het is nog niet alles boter tot de boom, misverstanden zijn niet van de lucht. De eeuwenlange tegenstellingen, de invloed van het vroegere geschiedenisonderricht op school, de verschillen in temperament en levenspatroon kunnen slechts door herhaalde persoonlijke contacten en door een betere kennismaking weggewerkt worden. Wij denken er dan ook geen ogenblik over om de medewerking Hilversum of Bussum-Brussel (die op radiogebied normaal doorloopt) te verminderen of te vertragen.

Integendeel! In oktober hopen wij, bij een bezoek der leiders van de Nederlandse Omroepverenigingen, van de N.T.S. en van de Wereldomroep, de zaken nog eens nuchter te bekijken, in de gebruikelijke vriendschappelijke atmosfeer. Op de goede geest komt het aan. En die is aanwezig.

Met het oog op de gevaren van buitenaf en de verruimde mogelijkheden naar binnen, achten wij het hoog tijd om, met enige verbeelding, nieuwe *institutionele vormen van samenwerking* in het leven te roepen. Reeds ontmoeten onze Nederlandse en Vlaamse Koninklijke Academies op zeer bescheiden wijze elkaar. Vriendelijke beleefdheidsbezoeken! Inniger werken onze neerlandici samen, en onze historici, onze schrijvers, onze componisten (Donemus-Cebedem), onze hoogleraars en studenten, onze universiteiten en landbouwhogescholen... Maar wat heeft dat te betekenen voor wie bedenkt hoeveel meer opzoeken wij te zamen zouden kunnen doen, welke resultaten eventueel bereiken door het coördineren of samenvoegen van onze geldmiddelen, onze laboratoria en onze navorsers? Twee kleine landen kunnen, ook voor het wetenschappelijk onderzoek, oneindig meer tezamen dan elk afzonderlijk. Vooral op gebieden die onze landen bijzonder interesseren. Wij sukkelen nog altijd met de erkenning, niet zozeer van de gelijkwaardigheid van onze universitaire diploma's, die bij Koninklijk besluit bekrachtigd is, als met de mogelijkheid om ze in beide landen wettelijk en werkelijk gelijkgesteld te zien. Ik heb het reeds gezegd en geschreven: onze regeringen zouden principieel uitspraak moeten doen over *het wederzijds verlenen van de zgn. effectus civilis* voor geneesheren, advocaten, leraars e.a. Eenvoudig is dat niet, drie ministeries zijn erbij betrokken en de wetgever komt er noodzakelijk bij te pas, daar eerbiedwaardige beroepsbelangen op het spel staan. Doch een dergelijke equivalentie is in het vooruitzicht gesteld in E.E.G.-verband. Tegen 1967 zou ze een werkelijkheid worden staat er in het verdrag van Rome. Straks strompelen wij, Beneluxlanden, nog achteraan! Een commissie van deskundigen bestaat, die dadelijk aan het werk kan gaan. Maar is de openbare mening bereid eventueel onze regering en ons parlement te steunen?

Onze studenten of afgestudeerden zouden niet bij eenheden of tientallen zoals vandaag, maar in groteren getale een deel van hun studies moeten doen of aanvullen in het bevriende land. Ik denk aan de universitaire stichting Biermans-Lapôtre te Parijs die dit op grote schaal mogelijk maakt. Is zo'n *mecenaat* bij ons onvindbaar? Ik ben van het tegendeel overtuigd.

Wij moeten steeds meer leraars en onderwijzers uitwisselen, niet alleen voor een paar dagen of weken of op een vakantie cursus, *maar voor een schooljaar*, of meer. De Nederlands-Belgische culturele wagen is al goed ingereden, ik durf het verzekeren. Maar hem ontbreekt een nieuwe, krachtige impuls. Kan dit genootschap hierbij een handje toesteken?

Eerlang zullen wij een vijftigtal Vlaamse diplomaten méér tellen. De hele Nederlandse en Vlaamse vertegenwoordiging in het buitenland zou *ten dienste moeten staan van onze culturele prestigepolitiek*. Dat ze vertrouwd zouden samenwerken, overal in de wereld, spreekt zo vanzelf dat ik pijnlijk verwonderd sta als het soms eens anders is. Gezamenlijke Benelux-ambassades, legaties of consulaten in verafgelegen landen is meer dan een wensdroom van « culturelen » ! Waarom zouden niet een paar ambtenaars van de onderwijsdepartementen of culturele attachés van Buitenlandse Zaken met de nodige aanleg en opleiding, *zich uitsluitend, gedurende enkele jaren aan één stuk door, in onze beide landen aan de bevordering en uitdieping van de Vlaamse en Nederlandse culturele integratie wijden* ? Er is zoveel te doen, de taak is haast niet te overzien en zal bijzonder lonend blijken, geloof me !

Voor de verbroedering van alle vormen van maatschappelijke actie, ook van steden of gemeenten en van mensen van hetzelfde beroep ; voor de Nederlandse of nederlandstalige film ; voor de gemeenschappelijke uitgave van grote, dure standaardwerken ; voor de gezamenlijke bekendmaking van onze componisten in het buitenland ; voor het organiseren van gezamenlijke tentoonstellingen in hele werelddelen of in zorgvuldig gekozen onderontwikkelde gebieden...

Zoals ik nog vóór enkele dagen schreef in een studie die begin oktober in het N.V.T. het licht zal zien :

« De positie van het Nederlands in de aldoor talrijker internationale, evenzeer economische en militaire, als culturele lichamen te Luxemburg, te Straatsburg, Brussel en Parijs, is een voorwerp van gemeenschappelijke regeringszorg geworden : de in aanbouw zijnde Europese universiteit te Firenze, de Europese scholen te Luxemburg, Brussel, Mol, Petten en elders zijn er voorbeelden van. Een balans opmaken van onze culturele positie in de wereld en middelen beramen om die, na het verlies van Indonesië en Kongo, te verbeteren, is een taak die best aan *een gemeenschappelijke Academie of Hoge Raad van Nederlanders en Vlamingen* toevertrouwd wordt, eventueel onder de hoge bescherming van onze beide Vorsten. De diplomatieke diensten moeten hierbij een helpende hand reiken, de radio en de televisie, die het terrein al verkend hebben, kunnen ook een voorname informatie- en bemiddelaarsrol spelen, in het eigen land en in den vreemde. Over de hele wereld verspreid, dichtbij en overzee, leven talrijke nederlandsprekenden in de verstrooiing : uitwijkelingen en missionarissen, leraars, arbeiders en ingenieurs, afgezonderd of in groepen, die we kunnen bereiken ; voor henzelf natuurlijk, maar ook om als Benelux op alle markten door te dringen en onze Nederlandse cultuur in al haar uitingen en schakeringen voor te stellen.

Wat voorafgaat zal sommigen hersenschimmig blijken. Zij vergissen zich. Vlamingen en Nederlanders moeten elkaar steeds meer op het internationale vlak vinden, en hand in hand nieuwe wegen opgaan : culturele in de eerste plaats, muzikale, artistieke, literaire..., maar ook andere. Er is plaats voor een internationale, gemeenschappelijk-Nederlandse actie waarvan de modaliteiten nader bestudeerd verdienen te worden te Brussel en Den Haag...

Noord en Zuid samen zullen ervoor waken dat hun gemeenschappelijke *permanente waarden* in de verwarring van deze en de komende tijd niet verloren gaan ».

Onvervangbare, eigen waarden, achten wij ze, nietwaar ? Een kostbare, historisch gegroeide, Westeuropese vorm van een naar het universele neigend erfgoed.

Ook in het kleine, de uiterlijkheid der dingen in ons dagelijks bestaan, is mischien dadelijk een en ander te bereiken. Waarom zouden we niet overal in Nederland en België dezelfde termen gebruiken waar verschillende benamingen

een zelfde begrip dekken ? Hiermee bedoel ik niet onze rijke taalvarianten als hovenier en tuinier, dadelijk en seffens of openbare mening en publieke opinie. Laat die maar vrij groeien ! Wel bedoel ik de ambtelijke of halfambtelijke terminologie : het Rekenhof en de Rekenkamer ; de kanton- en de vrederechter ; de Verbeteringsraden i.p.v. de Onderwijsraden ; een besluitwet en een wetsbesluit, de overdrachtstaxe of de omzetbelasting. Heel dikwijls dateren de Vlaams-Belgische termen uit een tijd dat we ons met stuntelige vertalingen moesten behelpen. Maar uw Napoleontische marechaussée is al niet veel beter dan de vroegere benaming van onze hedendaagse « rijkswacht », nl. gendarmerie nationale — nationale gendarmerie, zoals het boven de ingangsdur gebeiteld stond. Ook zullen wij altijd een stadsbeiaardier of klokkenspeler verkiezen boven een Nederlandse carillonist.

Het is een geven en nemen naar beide kanten. Reeds bestaat een en ander : het *Sociaalrechtelijk Woordenboek*, in 1958 uitgegeven door het Secretariaat-generaal van de Benelux ; een *Filmwoordenlijst* in vijf talen uitgaande van de W.E.U. ; een onuitgegeven lijst van technische termen op *Radio- en T.V.-gebied* ; een lijst die onlangs in het Belgisch Staatsblad verschenen is, uitgaande van een *Centrale Commissie voor Nederlandse rechts- en bestuurstaal*. Van betekenis is evenzeer de *Technische Woordenlijst*, opgesteld door de Centrale Taalcommissie voor de Techniek. Waar op onderwijsgebied de terminologie van de vergelijkende *Unescolijsten* algemene bekendheid geniet, hebben wij, Nederland en België, een paar vakkundigen verzocht iets dergelijks voor het Nederlandse taalgebied tot stand te brengen. (Het Mammoetontwerp vereenvoudigt natuurlijk de taak van die heren niet).

Twee of drie van de door mij genoemde woordenlijsten zouden bij de beoogde gelijkschakeling een goede basis kunnen vormen.

Zo ik me niet vergis, bestaat hier een mogelijkheid van uiterlijke eenwording die de openbare mening zal treffen.

Geachte toehoorders,

Mij is gevraagd te spreken over verleden, heden en toekomst van de Nederlandse cultuurpolitiek in België. Een *verleden* waarin onze verschrompelde moedertaal door burgerlijke en bisschoppelijke autoriteiten gebrandmerkt werd als een samenraapsel van dialecten ; als een kombuistaal, ongeschikt voor de hogere aangelegenheden des geestes. Een *heden* dat de ontvoogding en de opgang van het nederlandstalige volksdeel in België heeft ingeluid. Een *toekomst*, die de gelijkgerechtigheid van de Nederlandse en van de Franse cultuur te onzent zal verzekeren, dank zij de voltooiing van de culturele autonomie. Wellicht mag ik hopen dat gij mijn uiteenzetting als een mogelijke grondslag voor verdere besprekingen kunt gebruiken. Nog een paar beschouwingen evenwel, om te sluiten.

Wie zou iets durven profeteren omtrent de komende maatschappelijke structuren in een tijd van cybernetica en automatie ? Omtrent de taalverwikkelingen die de Lage Landen in een Europa van de Zes of de Negen te wachten staan ? Of de toekomst van de Nederlandse stam in Zuid-Afrika, nu de onderontwikkelde volken overal ontwaken ?

Ik waag mij niet aan voorspellingen. Maar wij hebben toch geleerd dat ons potentieel groot is. Als kruispunt is het Nederlandse taalgebied ideaal gelegen. Tevens is het klein genoeg om als klankbord te dienen, zonder als een mededinger door grotere landen gevreesd te worden. Dat Brussel straks, tot ons aller voldoening, wellicht een Europese hoofdstad wordt, vergemakkelijkt echter zijn gewenste gezondwording op taalgebied niet.

Laten wij ook even de hand in eigen boezem steken. In Vlaanderen bestaat aldoor gevaar van een te lang en te star vasthouden aan traditionele werkwijzen, denk- en ondernemingsvormen. Zo zijn wij de verschrikkelijke vlascrisis in de XIXe eeuw bij gebrek aan een tijdige, doelmatige aanpassing, nooit behoorlijk te boven gekomen.

Wij moeten eveneens rekening houden met een zeker Vlaams provincialisme, gevolg van een eeuwenlange vervreemding van de internationale politiek. Over ons lot werd immers te Madrid, te Wenen of te Parijs beslist, het politieke leven beperkte zich tot het binnenlandse vlak. Zodat wij nog met een systeem van gewestelijke keuren en gemeentelijke privilegiën opgescheept zaten en met een bijna feodale staatsstructuur, toen, na Jozef II en de reactionaire Brabantse omwenteling, de Franse republikeinen Zuid-Nederland binnenvielen.

Ik meen dat voor een betrekkelijk kleine volksgroep als de onze, alleen een « moderne » aanpak van onze problemen de redding brengen kan. Een voorbeeld : meer jongeren zouden exacte wetenschappen moeten studeren. In een tijd van rekenmachines en atoomcentrales, die prof. L. Polak de tweede industriële revolutie noemt — terwijl anderen reeds een derde van die aard aankondigen — moeten we meer superieure vakmensen opleiden. Eilaas, fluistert een traditionalistische stem in mij, hoe zullen we daar een humanistische mouw aan passen ?

« In den beginne was het woord », luidt een aforisme waarmee ik mijn voordeel wil doen. « In den beginne was het woord, op het eind de frase ». Op gevaar af toch te fraseren, wil ik nog een woord zeggen over de vraag hoe het A.N.V. (mogelijk in overleg met *De Nederlanden in Europa* !) bij de geschetste culturele actie helpen kan. Met belangstelling heb ik de mei- en juni-nummers van Neerlandia gelezen ; hierbij telkens bedenkend dat de uitbreiding van onze culturele autonomie, morgen, meer ruimte tot samengroeiing biedt in de vrije Nederlandse cultuursfeer.

De Technische Commissie-met-de-lange-naam houdt zich in de eerste plaats met ambtelijke aangelegenheden bezig, met problemen van algemene aard als de effectus civilis, en met manifestaties liefst op het nationale vlak. Dankbaar patroneert of steunt ze eventueel belangwekkende initiatieven van particulieren. Daarnaast werken de Beneluxcomités meer op het gewestelijke en plaatselijke vlak. Deze parallele werkzaamheden zijn evenwel niet streng uit elkaar te houden, maar het dient erkend dat onderwijsdepartementen voor culturele aangelegenheden het best geoutilleerd zijn.

Wat dan met A.N.V. ? — Ik meen dat het veel, zelfs zeer veel kan als het de zaken goed en groot « aanpakt ».

Maar excuseer me, geachte Vergadering, op deze plaats en op dit moment luister ik liever naar U, en nog het liefst naar uw constructieve voorstellen. De algemeen-Nederlandse culturele wagen rolt wel, doch met uw hulp kan bij ongetwijfeld vlugger en beter rollen. Met de hoop op uw actieve medewerking ben ik hierheen gekomen. Te oordelen naar de aandacht waarmee gij naar dit lange en vrij dorre betoog hebt gelieven te luisteren, zal deze hoop in vervulling gaan.

J. KUYPERS,

*Belgisch gevolmachtigd minister,
voor de kulturele betrekkingen met het buitenland.*

Symposion over het federalisme.

Op de ledenvergaderingen van de gouwen worden tijdens dit academische jaar de verschillende aspecten van het federalisme toegelicht. Hierna volgen de onderwerpen dezer referaten, welke achteraf zullen samengebundeld worden in een monografie over het federalisme.

1. De evolutie van het naoorlogs federalisme in België,
door Prof. W. Couvreur.
2. Federalisme en cultuur,
door Dr. jur. P. Beeckman.
3. Federalisme en kulturele autonomie,
door Prof. W. Opsomer.
4. Politieke aspecten van het federalisme,
door Mr. F. Vanderelst.
5. Federalisme en het probleem Brussel,
door Mr. H. Borginon.
6. Sociaal-ekonomische aspecten van het federalisme,
door Drs. J. Matton.
7. Het federalisme op regionaal, Europees en mondiaal vlak,
door Z.E.P. Prof. M. De Laere o.p.
8. Konkrete uitbouw van het federalisme in andere landen,
door Mr. D. Deconinck.
9. Vrijzinnig standpunt over het federalisme,
door dh. R. Becquaert.
10. Waalse visie omtrent het federalisme,
door Prof. M. Bologne.
11. Deutschbelgiën in einem eventuell föderal gegliederten Staat,
door dh. H. Schillings, sekretaris van de « Vereinigung zum Schutz und zur Pflege der Muttersprache (Eupen) ».

Wat is Federalisme?

Wanneer men woorden, houdingen en leidende artikels van de nationale en internationale pers nauwkeurig volgt, dan moet men over één ding verbaasd staan: de verwarring van de begrippen. Men kan met de gesprekspartner geen contact krijgen als de woorden in mijn en zijn hoofd niet dezelfde betekenis hebben.

Sinds het begin van het jaar 1961 is men in zeer vele kringen bij ons gaan praten over federalisme. Dit gebeurde in gespreksforums en ook in artikelen onder meer in de « Vrije Tribune » van verschillende dagbladen. Aan het einde van deze gesprekken en artikelen werd dan zeer terecht dikwijls de vraag gesteld: « Wat is federalisme? »

Het begrip « federalisme » stamt af van het Latijnse woord « foedus » dat verbond betekent. Foedus betekende oorspronkelijk een onder eed bevestigd contract dat gewaarborgd werd door de godsdienst van de contractanten. Dat wil zeggen dat degene die het aandurfde het verdrag te schenden niet alleen aanzien werd voor een meinedige, maar ook voor een heiligschennis. De godsdienst gaf bijgevolg aan de overeenkomst een zekere waarborg, wat thans bij onze nationale akkoorden en internationale verdragen niet meer kan gezegd worden.

Dit element ter zijde gelaten kan men het federalisme, zeer algemeen, bepalen als een stelsel waarin verschillende belangen, met behoud van een zo groot mogelijke autonomie, onderling geharmonieerd worden door deze vrijwillig ondergeschikt te maken aan een hoger beginsel. Zo bevat het begrip « federalisme » drie elementen: 1) een zo ver mogelijk gaande eerbiediging van de afzonderlijke belangen; 2) coördinatie van deze belangen volgens een hoger doel; 3) bezegeling van deze orde door een vrijwillige verbintenis.

Vanzelfsprekend rijst nu de vraag op: Wat is het verschil tussen de begrippen federatie en unie? Juist het verschil tussen beide zal ons helpen om het begrip federalisme te verduidelijken. Het valt al onmiddellijk op dat federeren niet wil zeggen aan elkaar onderwerpen, maar wel het bondgenootschap zodanig inrichten dat de volledigste waarborgen voor het behoud van de zelfstandigheid der verbondenen voorhanden zijn. Hier is dus zowel de factor « verbondenheid » als de factor « zelfstandigheid » mee gemoeid. De federalistische idee is eenvoudig en toch is het niet gemakkelijk er in enkele woorden een bepaling of definitie van te geven. Deze idee is eerder dialectisch dan eenvoudig logisch, men kan ze vergelijken met een ritme. Verenigen zegt inderdaad centraliseren, maar federeren zegt ook centraliseren maar daarbij ook meesterschap in eigen huis. Federatie zegt niet alleen centralisatie maar ook autonomie, federalisme bestaat niet in centralisatie, federalisme bestaat ook niet in autonomie, maar wel *in* het voortdurend en opnieuw aangepast evenwicht tussen autonomie enerzijds en centralisatie anderzijds; autonomie der afzonderlijken, 't zij volkeren, landen, gewesten, provincies én hun vereniging bij elkaar.

De opmerking van de Zwitser Denis de Rougemont is zeer juist wanneer hij schrijft: « Wij zullen federalisten kennen, die aan niets anders zullen denken dan aan de eenheid en de versterking van de eenheid en er zullen federalisten zijn die voor alles uit zijn op het behoud van de rechten van iedere natie tegenover de rechtsinbreuken van de centrale macht. Wij zullen voortdurend beide partijen eraan moeten herinneren dat het ware federalisme gelegen is in geen van beide tendenties, maar in het aanvaarden van hun bestaan naast elkander, in hun samenspraak, in de vruchtbare spanning tussen hen beide ».

Jacques Toïnt schrijft in dezelfde zin: « On objectera que, confronté avec la longue tradition de concentration qui nous précède, le fédéralisme semble rétrograde. Ne conduit-il pas en effet, à pulvériser les Etats modernes en petites cités autonomes et anarchiques? Non, car le fédéralisme ne signifie décentralisation que pour tout ce qu'il est utile de décentraliser, de ramener à hauteur d'homme; mais il n'hésitera pas, quand il le faut, à centraliser davantage encore, sur une échelle dépassant les cadres nationaux, la solution des problèmes qui l'exigent. *Le fédéralisme est donc, à la fois, centralisation et décentralisation*, se complétant harmonieusement pour l'organisation de la liberté ». Er valt hier maar één woord aan toe te voegen « et du bien commun » (1).

In een toespraak, gehouden te Rome op 6 april 1951, gaf Paus Pius XII ons belangrijke inzichten aangaande het federalisme, het loont de moeite deze toespraak vandaag te herlezen. Het federalisme, zegde de Paus, moet de volkeren bevrijden van het raderwerk van een mechanisch unitarisme want « in werkelijkheid kan geen enkele organisatie vitaal zijn, indien zij niet overeenkomt met het geheel der natuurlijke verhoudingen, met de normale en organische orde, die de particuliere betrekkingen van de mensen en van de verschillende volkeren beheersen ». De federatie moet in dienst staan van de natuurlijke, door God gewilde orde van familie, beroep, volks- en volkerengemeenschap. « De toekomstige politieke wereldorganisatie mag zich, herhaalde de Paus, onder geen enkel voorwendsel laten meeslepen in het spel van het unitarisme, zij zal alleen dan een effectief gezag hebben wanneer zij overal het eigen leven van de gezonde menselijke gemeenschap zal beschermen en begunstigen ».

I

De toepassing van het federale beginsel op de wereldproblemen is het wereldfederalisme. Volgens de mening der wereldfederalisten kunnen wereldproblemen als de grondstoffenverdeling, het juiste evenwicht tussen productie en consumptie, de wereldvoedselvoorziening, het handhaven van de wereldvrede, enz. alleen binnen het kader van een wereldregering opgelost worden. De mogelijkheid om tot een vredelievende samenwerking tussen de volkeren der wereld te komen bestaat bijgevolg in een paranationaal wereldgezag waaraan de wereldburgers zich door rechtstreekse verkiezingen onderwerpen.

Het is hier de plaats niet om de ideeën van Emerij Reves uit de U.S.A., in zijn boek de « Anatomie van de Vrede » uiteen te zetten. Derhalve verwijs ik naar mijn artikel hierover in « Kultuurleven », juli 1946, blz. 63-69 en naar het boekje van G. Bricmont: *Où est l'utopie?* (Havaux, Nivelles, 1950).

II

De toepassing van het federale beginsel op de Europese problemen is het Europees federalisme.

Na de twee wereldoorlogen is Europa fel verzwakt en sterk verdeeld. Het kan zijn zending en zijn taak niet meer vervullen wanneer het zijn eenheid in verscheidenheid politiek niet weet te verwezenlijken en daarom is een verenigd Europa noodzakelijk. De eenheid van Europa, zo redeneren de Europese federalisten, kan niet bereikt worden door een losse confederatie van absoluut soevereine staten maar wel door een echte federatie van Europese staten en volkeren. Hiermede staan wij voor twee begrippen die veel voorkomen en moe-

(1) Qu'est-ce que le Fédéralisme? Mededeling van de organisatie « Mouvement International Fédéraliste », 1950.

ten uitgelegd worden. Hier is echter een verschil in de methode die de geschiedschrijvers en de juristen gebruiken bij het onderzoek van wat federatie of bondsstaat en confederatie of statenbond is (L'Europe des patries).

De geschiedschrijvers behandelen één land of een landengroep die tot een federatie samengroeide en soms weer uiteenviel ofwel een eenheidsstaat werd! Zij beschrijven dan het proces van integratie of desintegratie als historisch verschijnsel in verband echter met andere historische verschijnselen die tegelijkertijd hun invloed op dat land of die groep van landen hebben uitgeoefend. De juristen gaan anders te werk: uit de vergelijking van de verschillende federale constructies — let op het woord — leiden zij de essentiële elementen van deze staatsvorm af. Zij beperken zich hierbij, en doorgaans vernemen wij van hen maar weinig over het groei- of afstervingsproces en de factoren die deze hebben beïnvloed (2).

De confederatie wordt door Prof. Le Fur bepaald als een vereniging van soevereine staten, met een centraal gezag dat over rechtspersoonlijkheid en blijvende organen beschikt. Deze gemeenschappelijke organen hebben slechts een band met de deelstaten, niet met de individuele inwoners ervan. De uitvoering van de gemeenschappelijke besluiten ligt in de landen van de deelstaten, die dus bij verschil van mening over de bevoegdheid van de gemeenschappelijke organen om deze besluiten te nemen, uitvoering van deze besluiten eenvoudigweg kunnen nalaten. Tenslotte zijn de deelstaten van een confederatie vrij, de band met de partners — uiteraard met inachtneming van opzeggingstermijnen en andere formaliteiten — te verbreken en hun volledige zelfstandigheid te hernemen.

Een federatie daarentegen is een samenwerking die onhoerropelijk is en waarbij de deelstaten soevereine rechten — hoezeer ook beperkt tot bepaalde terreinen — overdragen aan organen, die onafhankelijk van de regering der deelstaten beslissingen kunnen nemen, tenzij overleg met de partners of met federale organen is voorgeschreven. Sommige deskundigen voegen daaraan toe dat zowel de gezamenlijke organen als de organen van de deelstaten in direct contact met de individuele burgers moeten staan (door directe verkiezingen) én dat het regeringsgezag op beide niveaus gecoördineerd en niet gesubordineerd moet zijn (3). Wanneer men deze twee laatste kenmerken niet eist is er binnen de federale structuur een tamelijk grote variatie van meerdere en mindere binding der deelstaten mogelijk wat onder meer in de Kolen- en Staalgemeenschap het geval is. Het valt onmiddellijk op dat een historisch onderzoek minder schematisch is, meer concreet en aangezien de realiteit overal complex is leert dit onderzoek ons meer over het verleden en ook over de ontwikkeling die voor de toekomst mag verwacht worden, men moet er zich wel voor hoeden het gebeurde in het ene land over te plaatsen in een ander land waar het ontwikkelingsproces gans anders kan verlopen. Zwitserland is ongetwijfeld sinds het midden van de vorige eeuw een bondsstaat en toch heeft dit land uit zijn minder sterk geïntegreerd verleden de naam « confédération helvétique » overgehouden.

III

Tegenwoordig wordt in Nederland en elders maar ook bij ons veel gesproken over regionalisme. Regionalisme op cultureel gebied maar ook op economisch en zelfs op politiek gebied. Dat is zeer begrijpelijk omdat de regionalisten precies zoals ook de federalisten zich keren tegen een sterke overheersing van de

(2) Prof. Jean Rivero: « Introduction à une étude de l'évolution des sociétés fédérales in het « Bulletin International des sciences sociales » (uitgave Unesco, Parijs), dl IV, nr 1 (voorjaar 1952).

(3) K. C. Wheare: Federal Government. Oxford University Press 1947.

staat en daarbij komt nog dat een actie in de eigen streek doorgaans sympathiek en doeltreffend is.

Naar beneden zal die sterke staatsinvloed zeker kunnen verminderen door een meer zelfstandige ontplooiing van de regionale cultuur, waaruit voortvloeit de eis van delegatie en decentralisatie naar regionale cultuurgemeenschappen. Deze zullen vanuit hun eigen culturele, volkenkundige en historische bindingen contact zoeken met de omliggende gemeenschappen binnen het raam van algemene richtlijnen door een Europees uitvoerend orgaan.

Art. 92, § 3 a.c. van de Euromarkt voorziet:

1°) Een actie die aan de staten leden toelaat hulp te verstrekken met het doel de economische ontwikkeling te bevorderen van de streken waar het levensniveau abnormaal laag is — of waar onvoldoende werkgelegenheid bestaat.

Ook kan aan bepaalde activiteiten in zekere gewesten hulp worden verleend in zoverre de ruilvoorwaarden niet ten koste van het algemeen belang gewijzigd worden.

2°) Een actieve investeringspolitiek met regionale inslag, de Europese investeringsbank kan leningen en garanties verstrekken aan ontwerpen die de inwaardestelling van minder ontwikkelde gebieden tot doel hebben (art. 130 a).

3°) Het Europees Sociaal Fonds — ondertekend op 18 oktober 1961 — voorziet een systeem van tussenkomst voor de beroepsherscholing van de arbeiders.

Regionalisme is niets anders dan de uitdrukking van een natuurlijke samenhang over de staatsgrenzen heen, b.v. de natuurlijke samenhang van mensen uit de Ardennen en de Eifel, de natuurlijke verwantschap tussen Limburgers uit Nederland en uit België, tussen Westvlamingen en Frans-Vlamingen.

Juist omdat het regionalisme over de grenzen heen gaat is het een sterk en onverdacht organisch gegroeid middel voor een federaal Europa. In het tot stand komen van een verenigd Europa zal het beslissende initiatief niet uitgaan van de staten maar wel van de volken. Daartoe zijn in ieder geval twee dingen nodig. Primo, het werk moet worden tot stand gebracht door samenwerking, juist van en tussen die groepen die de ontvankelijke levenskracht der volken vertegenwoordigen. Secundo, het moeten groepen zijn van supranationaal karakter; deze tweede eis ligt reeds in de eerste besloten.

Deze eisen zijn in het regionalisme, en alleen daarin, vervuld. « Het regionalisme is een uiting van onafhankelijke levenskracht. Zoals de natuur een nieuw organisme begint te bouwen met het zenuwstelsel, zo moeten wij er ons van bewust zijn, dat wij, door het regionalisme tot ontwikkeling te brengen dit zenuwstelsel construeren. Dit werk is reeds begonnen, alles wat het regionalisme tot stand bracht, is hiervoor van betekenis. Het kan in die mate doeltreffend worden als wij er ons van bewust zijn dat wat het opbouwt, zijn voltooiing moet vinden in staatkundige hervormingen; zij zijn uiteindelijk de consequentie van het regionalisme.

Het regionalisme is supranationaal d.w.z. dat het invloeden ondergaat en uitoefent, die over de grenzen gaan.

Redenen hiervoor zijn:

a) Iedere regionale groep heeft buitenlandse gegevens nodig voor het begrip van zijn wezen en wording. De Nederlands Limburgse groep b.v. Belgisch-Limburgse en ook Rijnlandse en zelfs Waalse gegevens: men begrijpt maar weinig van een stad als Maastricht als men Tongeren, ook Aken, en zelfs Luik niet kent.

b) Iedere regionale groep hangt af van veelvormige invloeden, terwijl staatsgrenzen enkelvoudig zijn. Wezen van het regionalisme is, ervoor te zorgen, dat wat de staatsgrenzen doorsnijden niet wordt doorsneden.

c) Geen groep wordt zich voldoende van zijn wezen bewust zonder inzicht in zijn plaats in het geheel. Dit geldt ook voor die regionale groepen, die ergens in een groot rijk als het ware verborgen liggen. Iedere cultuur is uit lagen opgebouwd, en iedere laag heeft haar eigen uitgestrektheid : tot aan de laag van het algemeenmenselijke toe. De staat, met « zijn » nationalisme kan het bewustzijn van deze steeds grotere verbanden misschien tijdelijk misvormen maar niet vernietigen » (4).

IV

De toepassing van het federale beginsel op de binnenlandse verhoudingen en problemen kan binnenstaats federalisme genoemd worden.

Waar het Europees federalisme vooral gericht is op het versterken van de Europese solidariteit en het gemeenschapsbesef van de volkeren tegenover elkaar ; streeft dit federalisme naar een grotere zelfstandigheid of méér zelfbestuur van de gewesten en volksgemeenschappen. Een federale staat is — volgens Prof. Dr. A. Tammes, Hoogleraar te Amsterdam, — « een Staat die opgebouwd is uit een aantal deelstaten, die de uitoefening van een gedeelte hunner soevereine rechten overgedragen hebben aan gemeenschappelijke permanente federale organen » (5). Ook hier is het federalisme eigenlijk een spanning tussen centralisme, naar de top, en decentraliserende autonomie, naar de verschillende gemeenschappen, om aldus te ontsnappen aan twee extreme gevaren, die altijd opnieuw iedere gemeenschap bedreigen : van de ene kant verstikking door centralisme (denk hier aan Vlaanderen !), en, van de andere kant, ontbinding door particularisme en separatisme (6). Federalisme vereenzelvigen met separatisme is onzin, is verwarring stichten en federalisme vereenzelvigen met unitarisme ware even onzinnig en verwarring stichtend. Wie zegt « federalisme » zegt dat hij een centraal gezag aanvaardt en een zekere centrale administratie maar ook dat hij streeft naar een decentraliserende autonomie. Federalisme is geen toverformule die eenmaal uitgeroepen nu alles gaat oplossen maar het is ook geen scheldwoord « scheurmakerij ».

Binnenstaats of Belgisch federalisme en Europees federalisme zijn geen tegenstellingen, zoals sommigen beweren, integendeel het ene vormt de vanzelfsprekende en harmonische aanvulling van het andere. Beide zijn elkaars natuurlijk complement of aanvulling. Beide staan tegenover de absoluut soevereine staat die door zijn mechanisch unitarisme de vrije ontplooiing van het volkseigene beknot, de zelfstandigheid verhindert en de eenheid en solidariteit met de andere staten ondermijnt. Wie de duidelijke bepaling van Prof. Tammes onderzoekt zal het met mij eens zijn dat decentralisatie en deconcentratie in de eenheidsstaat nog geen federale staat maakt omdat een federale staat opgebouwd is uit een aantal deelstaten, die een aantal goed omschreven bevoegdheden overdragen aan gemeenschappelijke permanente federale organen.

Een samenwerking van deelstaten, zonder overdracht van goed omschreven bevoegdheden aan federale organen, biedt in ieder geval geen enkele waarborg voor de duurzaamheid van de samenwerking, noch voor de bescherming van de afzonderlijke partners tegen een eenzijdige machts- of belangenpolitiek van één of meer partners ten koste van de anderen.

(4) Dr. J. Creyghton S.J. : Het regionalisme en de toekomst onze samenleving. N.V. Leiter-Nijpels, Maastricht 1956, en F. Erens, Waar is mijn vaderland ? in « De Bronk », oktober 1960.

(5) Prof. Dr. A.J.P. Tammes : Theorie en Sijstematick van het Federalisme in « Internationale Studiën », Jrg. I, Haarlem 1948.

(6) M. De Laere O.P. : Federalisme « Kultuurleven », juni 1953, blz. 341-348.

Het verloop van de Europese integratie is bijzonder leerzaam voor de Belgische integratie. Volgens de federalistische beginselen moet ook rekening gehouden worden met de historische en psychologische gegevens. Eigen cultuur en aard dienen zo stevig mogelijk beveiligd en geëerbiedigd te worden. De verschillende volksgemeenschappen moeten zelfs, tot op zekere hoogte, een politieke zelfstandigheid genieten, terwijl de onderlinge solidariteit zal verzekerd worden door het centraal gezag en door een net van gemeenschappelijke sociale en economische politiek en van collectieve veiligheid. Dit ontgaat onze jongeren niet. Ziehier wat een onder hen schrijft : « Het krachtigste pleidooi voor federalisme kan slechts komen uit de mond van degenen die de Europese integratie begrijpen en genegen zijn. Hoe verloopt inderdaad de Europese integratie ? Alle activiteiten, die gemeenschappelijk in de Europese ruimte kunnen en moeten uitgeoefend worden, worden door de nationale staten — zonder grondwettelijke bezwaren — overgedragen aan een Europees gezag : de E.C.K.S., de E.E.G., Euratom. Straks zal ook op formele wijze de buitenlandse politiek daartoe behoren (en de landbouw). Het geheel van de imperiale of zogenaamd omarmende functies, die niet gebonden zijn aan de verscheidenheid op cultureel vlak, wordt afgestaan aan een Europees gezag. De andere resterende bevoegdheden blijven behoren tot het gezag van de deelstaten in wording. Deze Europese federalistische politiek wordt door onze parlementairen gesteund. Is het zo moeilijk dezelfde techniek van bestuur en samenleving toe te passen in Belgisch verband, waar inderdaad twee onderscheiden nationaliteiten op geordende wijze zouden moeten samenleven ? » (7).

Reeds in 1952 schreef Mr. L. Lindemans in een artikel over de praktische toepassing van het federalisme voor België de volgende opmerking : « De begrenzing van de onbeperkte staatssoevereiniteit ten voordele van een internationaal gezagslichaam kan niet anders dan de decentralisatie binnen het eigen staatsverband vergemakkelijken. Daar de noodzakelijke coördinatie van de overheidsactiviteiten meer en meer zal worden waargenomen door een supranationaal lichaam, zal men des te minder de noodzaak aanvoelen van centralisatie door de staat » (8).

*

**

Wij zijn er ons wel van bewust dat wij in deze bijdrage slechts een poging gedaan hebben om het begrip « federalisme » te verduidelijken en te omlijnen. Dat is nuchter en zakelijke geestesarbeid waarbij de verbeelding moet in toom gehouden worden. Het is nochtans precies deze arbeid die moet voorafgaan. Hoe kan een verstandig man voor of tegen iets zijn dat hij niet kent ?

Het federalisme op pedagogisch en sociaal gebied (9) is hier opzettelijk niet behandeld geworden zoals trouwens ook de vraag die de lezer ongetwijfeld zal stellen : Hoe het federalisme verwezenlijken ?

Het is echter in dit symposium over federalisme noch mijn opdracht noch mijn taak een antwoord te geven op deze vraag.

M. S. DE LAERE.

(7) Mr. W. Martens : Vrije Tribune « De Standaard » 12 oktober 1961.

(8) Mr L. Lindemans : « Streven » november 1952.

(9) Dr. Fr. De Hovre : Paedagogische Wijsbegeerte, N.V. Standaard Boekhandel, IIe druk, blz. 353-374.

Mededelingen.

Kultuurraad voor Vlaanderen. — Voorstellen inzake de reorganisatie van de cultuurpolitiek in België. — De administratieve en budgetaire splitsing van het ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur.

Het memorandum, dat de Kultuurraad voor Vlaanderen heeft gewijd aan de reorganisatie van de cultuurpolitiek in België, heeft de beginselen opgesomd die, volgens de Raad, het uitgangspunt moeten vormen tot een waarachtige en democratische culturele expansie van de twee cultuurgemeenschappen in België.

De recente maatregelen van de nieuwe regering ten spijt, acht de Kultuurraad het als zijn plicht te wijzen op de drie fundamentele grondslagen, zonder dewelke geen werkelijke culturele autonomie tot stand kan komen, met name :

1. de uitbouw van een volledig en volwaardig departement van Culturele Zaken, gesplitst naar de beide cultuurgemeenschappen ;
2. de administratieve splitsing van het departement voor Onderwijs, dat uitsluitend de onderwijssectoren onder zijn bevoegdheid houdt ;
3. de splitsing en aanwending van de begroting van beide departementen, in verhouding tot het demografische belang van de beide cultuurgemeenschappen.

De Kultuurraad betreurt dat deze aanbevelingen slechts ten dele in overweging werden genomen ; inzonderheid dat niet werd voorzien in een volwaardig en onafhankelijk ministerie van Culturele Zaken. Het is wel zeer de vraag of bij een ontstentenis van deze coördinerende overheid met specifieke bevoegdheid over alle culturele sectoren deze waarachtige stimulerende cultuur- en wetenschapspolitiek zal kunnen gevoerd worden.

Ten overstaan van deze lacune in het regeringsbeleid onderstreept de Kultuurraad de dringende noodzaak tot een administratieve en budgetaire splitsing van het hervormde ministerie voor Nationale Opvoeding en Cultuur.

Hij herinnert aan de eigensoortige culturele behoeften van de taal- en cultuurgemeenschappen in België, d.w.z. behoeften die dienen afgestemd te worden en afhankelijk te zijn van de eigen aard en geest en van economische en maatschappelijke omstandigheden (structuur en ontwikkelingsgraad van de bevolking, taal, kunsten, volksoepvoeding, aandeel in het hoger onderwijs en wetenschapsbeoefening, banden met het cultureel achterland).

In de praktijk betekent dit :

- dat kredieten en subsidieverlening nauwkeurig aan deze eigen aspiraties van de beide cultuurgemeenschappen moeten aangepast worden, door een *rechtvaardige* verdeling van de totale begroting voor onderwijs en cultuur ;
- dat de besturende en uitvoerende overheidsorganen moeten geleid worden door ambtenaren die, behorende tot de eigen cultuurgemeenschap, deze specifieke behoeften persoonlijk kunnen aanvoelen en appreciëren, i.c. de Vlaamse ambtenaar voor de Nederlandse cultuurgemeenschap, de Waalse ambtenaar voor de Franse cultuurgemeenschap.

Zich baserend op de structuur van het door de huidige regering ingestelde ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur, heeft de Kultuurraad voor Vlaanderen een gedetailleerd project opgesteld voor splitsing van administratie en begroting van dit departement.

I. ALGEMENE CONCEPTIE BIJ DE SPLITSING DER ADMINISTRatieve DIENSTEN

1. De administratieve diensten worden gegroepeerd in :

- a. een algemene dienst, afhankelijk van één Directeur-Generaal, rechtstreeks onder het Secretariaat-Generaal ;
- b. een nederlandsstalig ministerie ;
- c. een franstalig ministerie.

2. Elk personeelslid behoort statutair uitsluitend tot het Nederlands of Frans ministerie (i.c. taalkader).

Het personeel van de algemene dienst en van de niet-splitsbare diensten wordt uit één van beide kaders « gedetacheerd », zoveel mogelijk in verhouding 50/50. Alle personeelsaangelegenheden worden uitsluitend door de eigen personeelsdienst behandeld. De hoogste administratieve chef van elk personeelslid is ofwel de franstalige ofwel de nederlandsstalige Secretaris-Generaal.

3. In de algemene dienst en in de niet-splitsbare diensten wordt ieder ambtenaar de verplichting opgelegd, in toepassing van het rondschrijven van minister Vermeylen, zich uitsluitend in de taal van zijn « rol » of « kader » tot zijn meerderen te richten en uitsluitend in de taal van de betrokkene tot zijn ondergeschikten. Ieder ander taalgebruik maakt de betrokken akte onbestaande.

4. Volstrekt alle departementale commissies worden gesplitst in twee kamers. Deze dienen eerst afzonderlijk te beraadslagen en aparte rapporten uit te wisselen die aan de minister, en ter documentatie aan de leden van de betrokken commissies van Kamer en Senaat en van de Kultuurraden, worden medegedeeld. Na afzonderlijke beraadslaging kunnen de commissies in pleinaire zitting bijeenkomen.

Deze procedure zal de eenheid van rechtspleging vrijwaren, terwijl tevens de regering of de wetgever mogelijkheid wordt geboden, kennis te krijgen van toestanden en soepele beslissingen te treffen, aangepast aan de eigen Vlaamse en Waalse toestanden.

II. ONTWERP VOOR ADMINISTRatieve SPLITSING

MINISTERIE VOOR NATIONALE OPVOEDING EN CULTUUR

MINISTER(S)
+
Ministerieel Kabinet(ten)

Ieder minister is bevoegd over zijn cultuurgemeenschap.
Te samen zijn zij bevoegd over het geheel van zaken.

TWEE SECRETARISSEN-GENERAAL

Ieder van hen is bevoegd over zaken van eigen ressort.
Te samen zijn zij bevoegd om algemene zaken
aan beide ministers voor te leggen.

- bijv. : — Gebouwen
— Kultuurraden
— Instellingen van cultuurwetenschappelijk onderzoek.

1. Directoraat-Generaal voor algemene en niet-splitsbare diensten

ressortierend onder het tweehoofdig Secretariaat-Generaal, onderverdeeld in :

A. Directoraat Algemene Administratie

- Algemene Zaken
- Boekhouding van de niet-gesplitste Zaken
- Materiële Organisatie
- Juridische Dienst
- Paleis voor Congressen
- Vertaaldienst
- Culturele Betrekkingen & Unesco
- Statistiek en Sociologische Studiën
- Centrale Bibliotheek van het Ministerie
- Schoolfilm
- Informatie - Documentatie

A. Directoraat Centrale Instellingen voor Wetenschap en Kunst

- Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid
- Instellingen van Technisch Wetenschappelijk Onderzoek (1)

(1) In de instellingen voor technisch wetenschappelijk onderzoek, waar wegens kostelijke investeringen, een splitsing niet wenselijk is, zal echter een *taalrol* onder het wetenschappelijk en administratief personeel worden ingevoerd. In de gevallen, waar, voor bijzondere specialisaties, deskundigen uit een bepaalde taalrol tijdelijk niet kunnen gerecruteerd worden, kunnen deze vacante plaatsen slechts *voorlopig* door wetenschappelijk personeel van de andere taalrol ingenomen worden.

- Nationaal Wetenschappelijk Patrimonium
- Koninklijke Musea voor Schone Kunsten
- Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis
- Koninklijk Kunstpatrimonium
- Koninklijke Bibliotheek
- Nationaal Orkest
- Koninklijke Sterrenwacht
- Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen
- Rijksarchief

2. Directoraat-Generaal van Kunsten, Letteren en Volksovoeding

(Nederlands)

- Musea in eentalig landsgedeelte
- Kunsten en Letteren
- Volksovoeding en Openbare Bibliotheken
- Nationale Dienst voor de jeugd
- Kunstpropaganda

(idem Frans)

3. Directoraat-Generaal voor Lichamelijke Opvoeding en Sport

(Nederlands)

(idem Frans)

4. Directoraat-Generaal der Algemene Diensten

(Nederlands)

- Boekhouding
- Personeelsdienst
- Wedden en pensioenen
- Sociale dienst
- Gebouwen
- Pedagogische Studiedienst (coördinatie)
- Bureau van Programmatie
- Nationaal Studiefonds
- Beroepsoriëntering
- Schriftelijk Onderwijs

(idem Frans)

5. Directoraat-Generaal van het Hoger Onderwijs en het Wetenschappelijk Onderzoek

(Nederlands)

(idem Frans)

6. Directoraat-Generaal van het Middelbaar- en Normaalonderwijs

(Nederlands)

(idem Frans)

7. Directoraat-Generaal van het Technisch- en Kunstonderwijs

(Nederlands)

(idem Frans)

8. Directoraat-Generaal van het Lager en Bijzonder Onderwijs

(Nederlands)

(idem Frans)

III. ALGEMENE CONCEPTIE BIJ DE SPLITSING VAN DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN NATIONALE OPVOEDING EN CULTUUR

1. Beide landsculturen hebben recht op eenzelfde bezorgdheid vanwege 's Rijks Overheid.

Deze gelijke bezorgdheid en de verdelende rechtvaardigheid ter zake moeten tot uiting komen in de besteding van 's Lands middelen voor culturele doeleinden.

In principe en globaal moeten de kredieten voor iedere cultuur bestemd, in verhouding zijn tot de demografische sterkte van de betr. bevolkingsgroep, d.w.z. 55/45. Uitzonderlijk zal een verhouding 50/50 gerechtvaardigd zijn.

2. Het staat vast dat er aan de Nederlandse cultuuruitingen oneindig veel minder wordt besteed dan aan de franstalige en de inwoners van de Vlaamse landstreek alzo van hun rechtvaardig aandeel beroofd worden.

3. Daar waar er nu reeds een onderscheid gemaakt wordt (al of niet wordt de zg. « Wafelijzerpolitiek » toegepast). De getroffen regelingen worden op de Frans-Brusselse of Waalse leest geschoeid en voor Vlaanderen « vertaald » ; zelfs indien wij over eenzelfde krediet beschikken als de Franse sectie, is het vaak onaangepast aan onze behoeften. De Wafelijzerpolitiek is in tegenspraak met een efficiënt en spaarzaam beleid.

4. Men zal beweren dat het technisch onmogelijk is de onrechtvaardige behandeling waaronder de Vlamingen gebukt gaan van het een naar het ander jaar recht te trekken. Volgens de mening van de Raad nochtans een onbetwistbare reden om een rechtvaardiger verdeling in de onmiddellijke toekomst te verwezenlijken.

Wat de rechtstreekse staatsuitgaven betreft, zal de bestaande toestand aanvankelijk eenvoudigweg geregistreerd moeten worden.

In sommige gevallen zal een tekort aan rechtstreekse staatsuitgaven aan de Vlaamse kant ingevolge het schoolpakt gecompenseerd zijn door hogere subsidies (relatief hogere staatsuitgaven voor F. rijksonderwijs — hogere subsidies voor toelagen aan N. vrij onderwijs). De culturele autonomie blijve volledig buiten de schoolpaktkwestie.

In andere gevallen (bv. 's Rijks unitaire wetenschappelijke Instellingen en Musea) heerst er een grote achterstelling ten nadele van de Vlamingen. Alle wantoestanden moeten dringend aan de waakzaamheid van de Volksvertegenwoordiging worden gesignaleerd. De administratieve oplossing zal ipso facto slechts geleidelijk het evenwicht tussen het Frans en Nederlands budget voor gevolg hebben.

Wat de subsidies betreft zal zonder uitstel het evenwicht dienen hersteld te worden, door ten bate van de Nederlandse cultuur uit te betalen wat haar toekomt. Geen enkele beschouwing van bestedingsbeperking kan ook maar één enkel ogenblik worden ingeroepen. De minister dient een K.B. uit te vaardigen om voor alle gevallen aan art. 22 (subsidies) een passende controle te organiseren zodanig dat de bevoordeligste instellingen niet verder bedrog kunnen plegen ten nadele van de Nederlandse cultuur.

5. De Kultuurraad voor Vlaanderen, opgericht door de Vlaamse Provinciebesturen, gekozenen van het Vlaamse volk en als dusdanig de democratische vertegenwoordiging van de Nederlandse cultuur in België, eist bij wijze van dotatie het totale bedrag op dat hetzij op de staatsuitgaven, hetzij bij wijze van subsidie te weinig wordt uitgegeven voor de Nederlandse cultuur.

6. Wij willen evenwel niet dat er aan de Franse cultuur minder geld zou besteed worden dan nu het geval is : zulks zou immers voor onze franstalige landgenoten een wanorde scheppen, die wij Vlamingen hun in geen geval wensen aan te doen.

7. Grondwettelijk is het de taak van de Volksvertegenwoordiging de budgetten goed te keuren en voor de financiële ontvangsten en uitgaven de verantwoordelijkheid te dragen.

De administratie en de minister hebben bijgevolg de plicht de voorstelling van de begroting zodanig op te maken, *dat men er klaar in ziet* — in casu dat er in een geest van culturele autonomie duidelijk wordt medegedeeld welke kredieten voor iedere cultuur bestemd zijn.

De begroting zal tabellarisch en typografisch aangepast worden aan een situatie van culturele autonomie.

8. De eis van verdelende rechtvaardigheid houdt niet het parallellisme van beide afdelingen in.

Er is geen ware culturele autonomie mogelijk, indien de Staat t.o.v. specifieke Waalse/Vlaamse behoeften geen kredieten kan voorzien die in het Vlaams/Waalse budget niet voorkomen (1).

HET IS EEN FEIT DAT DE NEDERLANDSE CULTUUR IN BEPAALDE « HOGERE REGIONEN » NIET DOORDRINGT VANWEGE EEN ZEKERE SOCIOLOGISCHE EN PSYCHOLOGISCHE ACHTERSTAND. DE BEDRAGEN DIE

(1) Bijv. Kredieten in verband met een efficiënt A.B.N.-beleid in het onderwijs worden unaniem door alle Vlamingen wenselijk geacht. Dergelijke behoefte bestaat niet in eenzelfde mate in Wallonië

ONZE CULTUUR NIET ONMIDDELIJK KAN VALORISEREN IN DE HOGERE REGIONEN WILLEN WIJ OPEISEN OM ONZE ONTWIKKELING IN DEZE REGIONEN TE DOEN DOORDRINGEN, INDIEN DEZE EIS VAN RECHTVAARDIGE DISCRIMINATIE NIET AANVAARD WORDT, IS CULTURELE AUTONOMIE EEN PASKWIL. DE HUIDIGE STATISCHE CULTUURPOLITIEK DIENT PLAATS TE MAKEN VOOR EEN BELEID VAN CULTURELE DEMOCRATIE d.i. EEN DYNAMISCH CULTUURBELEID.

9. Onderhavige studie heeft uitsluitend betrekking op de *gewone begroting*. T.a.v. de buitengewone begroting gelden dezelfde principes. Daar de buitengewone begroting evenwel op *eenmalige* kredieten betrekking heeft (in principe althans) dient er op dit gebied op de rechtvaardigheid van de Regering en de waakzaamheid van de Volksvertegenwoordiging te worden gerekend.

10. De Kultuurraad staat, zoals betoogd, op het standpunt dat de ministeries van Openbaar Onderwijs en Culturele Zaken als twee afzonderlijke en volwaardige departementen dienen ingericht en dat alle culturele diensten van andere departementen onder Culturele Zaken dienen ondergebracht te worden.

Duidelijkheidshalve gebruiken wij echter de huidige begrotingen tot formulering van onderhavige voorstellen.

11. Als duidelijke blijk van de culturele autonomie zullen de Nederlandse en Franse afdelingen van het Hoofdbestuur zo spoedig mogelijk in afzonderlijke complexen worden ondergebracht; hierdoor kunnen ook de kredieten die betrekking hebben op de materiële uitgaven gesplitst worden, met uitzondering van de niet-splitsbare diensten; de niet-splitsbare diensten zullen te samen van één Directeur van Administratie afhangen met personeel uit beide taalkaders «gedetacheerd» en zullen samen met de Ministeriële Kabinetten worden ondergebracht. In afwachting dat bedoelde aparte verzorging wordt doorgevoerd, worden de kredieten in verband met de materiële uitgaven van het Hoofdbestuur niet gesplitst.

12. In toepassing van het hierboven vermelde zou de begroting in de toekomst als volgt omvatten:

1. *Niet-gesplitste kredieten.*
2. *Kredieten gesplitst volgens de feitelijke toestand*, zoals deze voortvloeit uit de samenstelling van het kader (Nederlands en Frans taalkader), uit de normale groei van het onderwijs, uit bestaande verplichtingen ingevolge het «Schoolpakt».
3. Kredieten gesplitst hetzij op basis van de bevolkingsverhouding (45 F., 55 N.), hetzij op een andere basis.
4. Compensatiekredieten enkel ten voordele van één van beide culturen.

Wat de niet-gesplitste kredieten betreft, zal er in de afrekeningen melding worden gemaakt:

- 1) van werkelijk algemene uitgaven;
- 2) van uitgaven voor de Franse cultuur;
- 3) van uitgaven voor de Nederlandse cultuur.

IV. ONTWERP VAN BUDGETAIRE SPLITSING

op basis van de begroting van het ministerie van Openbaar Onderwijs, zoals voorgedragen door vorige Regering.

1. Voor een aantal kredieten is het vooralsnog voor de huidige unitaire administratie niet mogelijk ze respectievelijk volgens Nederlandse en Franse secties te formuleren, tenzij ten koste van tijdrovende opzoekingen die de goede gang van zaken nodeloos zouden ontwrichten.

In dit geval zal er een oriënteringsjaar ingeschakeld worden, gedurende hetwelk de uitgaven worden geschild.

2. De onderhavige voorstellen tot splitsing van de begroting, hierna in deel IV vervat, zijn bedoeld als een eerste stap naar een definitieve begrotingsvoorstelling, gesplitst naar de beide cultuurgemeenschappen en waarin de beide culturen op volkomen gelijke wijze aandeel hebben.

De voorgestelde splitsing is dus gebaseerd op de gegevens van de huidige begrotingstabellen en is een noodzakelijke overgang tot het formuleren van definitieve voorstellen.

Hierna volgen dan de begrotingstabellen met de voorstellen tot splitsing achtereenvolgens voor het algemeen bestuur (sectie I), voor het lager onderwijs (sectie II), voor het buitengewoon onderwijs (sectie III), voor het middelbaar onderwijs (sectie IV), voor het technisch onderwijs (sectie V), voor het normaal onderwijs (sectie VI), voor het kunstonderwijs (sectie VII), voor het hoger onderwijs (sectie VIII), voor het wetenschappelijk onderwijs (sectie IX), voor de opvoedende diensten (sectie X), voor de culturele betrekkingen (sectie XI), voor kunsten, letteren, volksopvoeding en jeugd (sectie XII). De voorstellen voor het hoger onderwijs (Sectie VIII) en voor het wetenschappelijk onderzoek (Sectie IX) worden hierna in extenso overgenomen:

SECTIE VIII : HOGER ONDERWIJS

Sommige toelagen hebben uitsluitend betrekking op de in het budget genoemde een-talige inrichtingen.

Desaangaande geen moeilijkheid.

De toelagen aan de Rijkshandelshogeschool te Antwerpen dienen gesplitst, in afwachting dat de Franse afdeling afgeschaffd wordt.

De toelagen aan personen (reisbeurzen, wedstrijden, enz.) worden gesplitst volgens de taal (taal van de gevolgde studiën of taal van het hoofddiploma).

De toelagen aan de Fondation Biermans-Lapôtre, Frans budget. Een zelfde bedrag zal in de begroting worden ingeschreven voor universitair contact met Nederland.

De toelage aan de Federatie der studenten in België (ontbonden) wordt vervangen door toelagen aan de «Vereniging der Vlaamse Studenten» en aan de «Association des Etudiants d'expression française».

De toelage aan de Protestantse faculteit wordt niet gesplitst.

De toelagen aan de Universiteiten Brussel en Leuven voor pensioenen worden niet gesplitst.

De rechtstreekse toelagen aan de Universiteiten van Brussel en Leuven (wet van 2 augustus 1960) en de toelagen voor sociale doeleinden (wet van 3 augustus 1960).

Het is een feit dat deze toelagen, ook wat de Universiteit van Leuven betreft, meer de Franse dan de Nederlandse cultuur ten goede komen.

In naam van de Vlaamse gemeenschap doet de Kultuurraad beroep op de rechtvaardigheid van de Regering en de Academische Overheid van deze Universiteiten, om aan dit probleem een vrijmoedig onderzoek te wijden, ten einde in de kortst mogelijke tijd een gelijk bedrag aan het Nederlands- en Franstalig Hoger Onderwijs te besteden.

Compensatie.

De totale achterstand van de Nederlandse cultuur inzake Hoger Onderwijs (officieel en vrij) zal onmiddellijk gecompenseerd worden. Op een onderdeel van art. 22 zal een globaal bedrag voorzien worden, overeenstemmend met deze totale achterstand, ten bate van een onder de auspiciën van de interprovinciale Kultuurraad voor Vlaanderen op te richten stichting «Hoger Onderwijs en Wetenschappen in Vlaanderen».

SECTIE IX : WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

De achterstand van de Nederlandse cultuur in het wetenschappelijk onderzoek en de hogere regionen van de cultuur is een historisch feit.

Deze toestand kan niet in een handomdraai worden gesaneerd, evenmin als deze ooit door een gewone evolutie zal kunnen verbeteren, zoals soms wel beweerd wordt.

De Nederlandse cultuur moet in deze sectoren op dezelfde tientallen miljoenen staats-toelagen kunnen beroep doen als de Franse cultuur.

De hieronder geformuleerde voorstellen gaan uit van de *huidige* toestand. Zij bedoelen:

- a) voor wat betreft de wetenschappelijke rijksinstellingen: dit tekort duidelijk te acteren;
- b) voor wat betreft de toelagen:
  - de onmiddellijke gelijkstelling te eisen (academiën);
  - de andere instellingen en wetenschappelijke centra te verplichten verantwoording te geven over de besteding van deze gelden.

A. VOORSTEL BETREFFENDE DE RIJKSINSTELLINGEN BEHALVE ACADEMIEN.

(art. 3 - 19 en 28).

Al bestaat er officieel geen taalrol in deze instellingen, is het bekend dat de verhoudingen F. en N. personeel een schromelijk onrecht voor de Nederlandse cultuur betekenen. De verhouding ligt ongeveer 100 F. tegen 50 N.

De «Bibliographie des publications de 1959» van de «Etablissements Scientifiques de l'Etat» vermeldt 625 publicaties, nl. ± 385 Fr., 65 Ndl. en 85 tweetalige of in vreemde talen.

Deze achterstelling wordt zelfs van jaar tot jaar erger. Er dient van de Regering te worden geëist dat zij er zich uitdrukkelijk toe verbindt, wat de wetenschappelijke kaders betreft, een tien-jarenplan uit te bouwen tot herstel van het onrecht.

In afwachting zullen de art. 3 - 19 en 28 resp. onder Frans en Nederlands budget worden vermeld, in verhouding tot de *wedden* betaald aan F. en N. personeelsleden.

In afwachting zal het N. tekort onder een apart artikel 22bis worden ingeschreven en als toelage gestort aan de hogervermelde fundatie «Hoger Onderwijs en Wetenschappen in Vlaanderen».

De uitgaven voor instellingen in het buitenland of voor buitenlandse betrekkingen bedoeld, worden in verhouding 45 Fr./55 Ndl. op het Frans en Nederlands budget vermeld.

B. VOORSTEL BETREFFENDE DE ACADEMIEN.

De Academiën worden afzonderlijk opgenomen volgens hun taal onder F. en N. budget voor de art. 3 - 19 en 28. De achterstelling van de Nederlandse cultuur wat betreft de *Academiën* is bekend. In afwachting dat er maatregelen getroffen worden die dit onrecht herstellen, zal het verschil tussen N. en F. budget toegevoegd worden aan het bedrag sub art. 22bis (*Fundatie «Hoger Onderwijs en Wetenschappen in Vlaanderen»*).

C. VOORSTEL BETREFFENDE DE TOELAGEN.

De toelagen met betrekking tot het buitenland worden niet gesplitst. In de afrekening en verslagen wordt de taalrol (volgens diploma) van de beneficianten vermeld.

De toelagen voor publicaties, geleerde genootschappen, colloquia en congressen (voor zoverre ze niet onder vorige vermelding vallen), prijzen en beurzen worden in drie rubrieken onderverdeeld:

- a) Tweetalige of vreemdtalige
- b) Nederlandse
- c) Franse.

Een grote moeilijkheid is gelegen in de toelagen aan:

- het Nationaal Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (33 miljoen)
- de tientallen «Onderzoekcentra» (71 miljoen).

Enkele centra voor filologische of humane wetenschappen zijn N. of F. — of zouden afzonderlijk N. of F. dienen te worden opgericht.

In de overgrote meerderheid van de gevallen dienen deze centra unitair te werken.

Deze centra zijn intern praktisch alle eentalig Frans. Zij corresponderen praktisch alle in het Frans met het departement. De leiding in deze instellingen is meestal in meerderheid franstalig als men de volgende berekening maakt:

- Universiteit Luik vaardigt praktisch altijd een franstalige af.
- Universiteit Gent vaardigt niet altijd een nederlandstalige af — wij nemen echter aan dat ook de francophone Gentse Professoren de belangen van *hun* studenten en *hun* Alma Mater behartigen.
- Universiteit Leuven vaardigt in de meerderheid van de gevallen een franstalige af (1).

Men kan deze toestand niet saneren door een taalevenwicht te eisen voor de eventuele publicaties of verslagen.

Voor de Vlamingen geldt als beslissende vraag: hoeveel geld gaat er naar «research-mensen» respectievelijk met F en N diploma? Dit kan worden nagegaan indien men bona fide, als taal opgeeft, de taal in dewelke het eigenlijk universitair onderwijs werd genoten en het eerste einddiploma behaald, en niet de taal van de eventueel later behaalde diploma's.

Bijv. een Vlaams reeds gediplomeerde student uit Gent die nog bijsludeert te Luik, omdat er daar een bekend specialist doceert, dient verder als «Vlaming» te worden beschouwd.

(1) chr. Statistisch bewijsmateriaal.

De verschillende centra die toelagen ontvangen, dienen in de begroting apart vermeld te worden en de ontvangen toelagen duidelijk gespecificeerd.

Deze centra dienen zich aan de taalwet te onderwerpen. De Regering moet er zich toe verbinden zulks te eisen, zoals deze centra eveneens moeten verplicht worden een nauwkeurige opgave van de besteding van de subsidies mede te delen, en daarbij accuraat te specificeren welke bedragen respectievelijk F en N geleerden ten goede kwamen. Deze opgaven zullen worden gecontroleerd.

Aan de hand van deze gegevens zal het krediet op N - F budget worden gebracht vanaf het eerstvolgende jaar en het Vlaamse tekort worden gestort op hogervermeld art. 22bis.

Wat het *Nationaal Fonds* betreft, dient de Regering te eisen dat er opgegeven wordt welke bedragen aan N en F gediplomeerden worden besteed. Ook deze gegevens zullen worden gecontroleerd.

In de verhouding worden voor het erop volgend jaar de subsidies op N en F budget ingeschreven.

Het verschil ten nadele van de Nederlandse sectie wordt ook bij hoger vermeld art. 22bis ingeschreven als toelage aan de Fundatie «Hoger Onderwijs en Wetenschappen in Vlaanderen».

Bund der Deutschbelgier, Vereinigung zu Schutz und Pflege der Muttersprache — Memorandum gestuurd aan de heer Gilson, minister van binnenlandse Zaken in verband met de vastlegging van de taalgrens.

Sehr geehrter Herr Minister!

Aus Presseveröffentlichungen der letzten vierzehn Tage entnehmen wir, dass die von Ihrem Ministerium ausgearbeiteten Gesetzesentwürfe über die offizielle und endgültige Absteckung der Sprachengrenzen und eine Anpassung der Verwaltungseinheiten an diese Grenzen im Kabinettsrat Gegenstand von Besprechungen gewesen sind und in Kürze dem Parlament zugeleitet werden sollen.

So sehr die somit in Aussicht gestellten Massnahmen dazu angetan sind, eine erste erfreuliche Klärung in den vielfältigen Beziehungen zwischen den Sprachgemeinschaften der Wallonen und Flamen herbeizuführen, so sehr ist die Bevölkerung deutscher Zunge darüber beunruhigt, ja bestürzt, dass die in Rede stehenden Gesetzesvorschläge allem Anschein nach allein die amtliche Festlegung der niederländisch-französischen Sprachgrenze ins Auge fassen. Sollte sich dieser Eindruck bestätigen und der Gesetzgeber sich die Vorschläge der Regierung ohne Abänderung zu eigen machen, dann würde eine solche Regelung die Existenz der deutsch-französischen und der deutsch-niederländischen Sprachgrenze ignorieren und damit die Existenz der dritten Kulturgemeinschaft überhaupt.

Angesichts der für den Fortbestand der Sprache und Kultur der deutschsprachigen Bevölkerung schon bestehenden und sich täglich vergrößernden Gefahren und angesichts der Möglichkeit einer weiteren Minderung der rechtlich-politischen Stellung des Bürgers deutscher Zunge, gestatten wir uns, Herr Minister, auf die unbedingte Notwendigkeit der grundsätzlichen Gleichberechtigung aller belgischen Sprachstämme eindringlich hinzuweisen. Will der Staat verhindern, dass die Angehörigen seiner dritten Volksgruppe nicht noch mehr in die sprachlich-kulturelle Rechtlosigkeit gestürzt werden, dann kann er das nur, indem er in Deutschbelgien die gleichen Mittel zur Bewahrung von Kultur und Eigenpersönlichkeit einsetzt, die er in den beiden anderen einheitlichen Sprachgebieten anwendet.

Der Bund der Deutschbelgier (Vereinigung zu Schutz und Pflege der Muttersprache) appelliert deshalb an Sie, dass

— in die Beschlüsse über die Festlegung der Sprachengrenzen auch die das Deutsche Sprachgebiet betreffenden Grenzen aufgenommen werden,

— die zwar jetzt französisch verwalteten, aber deutschsprachigen Gemeinden der Kantone Aubel und Linburg sowie der Provinz Luxemburg in das deutsche Sprachgebiet einbezogen werden,

— die Anpassung der Verwaltungseinheiten im deutschsprachigen Landesteil in gleichem Sinne vorgenommen wird, wie sie für das übrige Belgien vorgesehen ist. Darüber hinaus ist die Bildung eines deutschsprachigen Arrondissements zu erwägen.

— entsprechend der Sprachordnung in Flandern und der Wallonie dieselbe Einsprachigkeit in den Kantonen Eupen und Sankt Vith, in den deutschsprachigen Gemeinden des Kantons Malmedy sowie in der Gemeinde Kelmis eingeführt wird, in den deutschsprachigen Gemeinden Altbelgiens (die Erkenntnisse der Wissenschaft und die Wirklichkeit des unverfälschten Alltags unterstreichen zur Genüge die Fragwürdigkeit der letzten amtlichen Sprachzählungen) eine abgestufte Zweisprachigkeit: deutsch-französisch bzw. französisch-deutsch.

Eine diskriminerende Behandlung der Deutschbelgier würde sich zweifellos in jeder Hinsicht unheilvoll auswirken und möglicherweise schwerwiegende Folgen nach sich ziehen. Sie stünde ausserdem in krassen Widerspruch zur belgischen Rechtsauffassung über die Gleichstellung der Staatsbürger und den Schutz der Minderheiten aller Art. Wir meinen, gerade die sprachliche Minderheit müsste in einem mehrsprachigen Land einer besonders wohlwollenden Rücksichtnahme sicher sein. Den neuen Geist, in dem das werdende Europa aufgebaut und geeint werden soll, hat auch unsere Regierung zu dem ihrigen gemacht; er muss die Kolonialgesinnung alter Prägung (anhaltende Transmutationstendenz) auch in unserm Landesteil überwinden.

Wir bitten Sie, sehr geehrter Herr Minister, den Ausdruck unserer Hochachtung entgegennehmen zu wollen.

Bund der Deutschbelgier
Vereinigung zu Schutz und Pflege der Muttersprache.
Der Schriftwart *Der Vorsitzende*
H. Schillings. Dr. L. Schifflers.

Katholiek Vlaams Hoogstudenten Verbond Leuven — 12de lustrumviering 1901-1961 — Programma.

maandag 4 december

16 u : ontvangst der buitenlandse studentendelegaties op het verbondshuis.

20 u : ontspanningsavond door de verbondsleiding aan de leuvense presides aangeboden.

dinsdag 5 december

20 u : grote aula : concert door het kamerorkest van münchen.

woensdag 6 december

20 u : grote aula : welsprekendheidstornooi van het f.k.

donderdag 7 december

20 u : rijschool : massaklub door het s.k. georganiseerd ter gelegenheid van het lustrum van het k.v.h.v. en de studentenfanfare.

vrijdag 8 december

16.30 u : academische zitting

— dr. p. knapen : de vlaamse academicus in zijn sociaal milieu

— prof. dr. fr. van mechelen : de noodzaak van een vlaamse cultuurpolitiek

— optreden van verbondskoor en collegium musicum

18 u : receptie voor de genodigden.

18.30 u : feestbanket.

20 u : grote ontspanningsavond in de aula met viering van het 10de lustrum der studentenfanfare ; namens de oud-presides spreekt dr. med. g. iserbyt.

zaterdag 9 december

20.30 u : lustrum gala-avondfeest : leuven oud en jong in de handelsbeurs te antwerpen.

Uit alle gouwen.

V.V.A. Gouw Limburg — Avondmaal op 23 januari 1962.

On dinsdag 23 januari 1962, in het restaurant « Lido », Grote Markt 19, te Tongeren, avondmaal met als tafelgast en tafeldenaar de heer H. Fayat, minister-adjunkt voor Buitenlandse Zaken. Onderwerp : De Europese eenmaking. Kosten (dienst wel, drank niet inbegrepen) : 150 Fr, te storten op postrekening 4641.46, Hendrickx, Sint-Truiden. (doel van de betaling mededelen).

V.V.A. Gouw Brabant — Ledenvergadering op 1 december 1961.

In het vervolg vergadert de Gouw Brabant van het V.V.A. elke eerste vrijdag van de maand en zulks tot en met de maand april. De vergaderingen worden gehouden in het « Brussels Tehuis », Van Praetstraat, Brussel, telkens te 20 uur.

Op de vergadering van vrijdag 1 december e.k. spreekt *Mr. D. Deconinck* over : « het federalistisch verslag van de M.P.W. » (A. Renard).

De Onderlinge Ziekenkas

Mutualiteitsvereniging voor Vrije Beroepen
Wettelijk erkend bij Koninklijk Besluit van 20-10-1953
Telefoon : 38.49.48 — Postcheque : 4402.75

De Onderlinge Ziekenkas werd gesticht door en voor de vrije beroepen.
De Onderlinge Ziekenkas omvat volgende diensten :

A. DE GEZONDHEIDSDIENSTEN :

verlenen aan de leden en hun gezin dezelfde voordelen en tussenkomsten als deze voorzien voor het Regentsbesluit van 21 maart 1945 betreffende de verplicht verzekerden.

Bijdrage :

voor alleenstaanden 180 fr. per maand

voor gezinshoofden 230 fr. per maand

voor schoolgaande kinderen van 17 tot 25 jaar en inwonende ascendenten wier maandelijks inkomen 2.000 fr. niet overtreft 50 fr. per maand.

B. DIENST DER VERGOEDING BIJ VOLLEDIGE WERKONGESCHIKTHEID ten gevolge van ziekte en ongeval.

De vergoedingen worden uitgekeerd van de 21^e dag der werkongeschiktheid af.

REEKS E. maandelijks bijdrage 85 fr.

dagelijkse vergoeding : 300 fr. per werkdag gedurende 5 maanden + 10 dagen.
100 fr. tot de ouderdom van 64 jaar voleind.

REEKS F. maandelijks bijdrage 170 fr.

dagelijkse vergoeding : 500 fr. per werkdag gedurende 5 maanden + 10 dagen.
200 fr. tot de ouderdom van 64 jaar voleind.

REEKS G. maandelijks bijdrage 225 fr.

dagelijkse vergoeding : 500 fr. per werkdag gedurende 2 maanden + 10 dagen.
700 fr. per werkdag gedurende de drie volgende maanden.
400 fr. tot de ouderdom van 64 jaar voleind.

REEKS H. maandelijks bijdrage 275 fr.

dagelijkse vergoeding : 700 fr. per werkdag gedurende 5 maanden + 10 dagen.
400 fr. tot de ouderdom van 64 jaar voleind.

OUDERDOMSGRENS voor aanvaarding 55 jaar.

WACHTTIJDEN voor gezondheidsdiensten en vergoeding voor werkongeschiktheid 6 maanden ; kraamfonds 10 maanden.

Bijdragen te storten maandelijks, per trimester, per semester of per jaar. Ze mogen van het bedrijfsinkomen afgetrokken worden.

SLUIT AAN BIJ DE ONDERLINGE ZIEKENKAS Markgravelei 26, te Antwerpen

Desgewenst komt een afgevaardigde aan huis inlichtingen verschaffen.

HET BESTUUR :

de Sekretaris,
Dr R. Roosens.

de Voorzitter,
Dr J. Van Reeth.

Ondervoorzitters,

Dr P. Timmermans.

Apot. M. Raeymaeckers.

Dr A. Corthouts, Mter E. Daeseleire, Apot. J. De Decker, Dr J. Goovaerts, Dr A. Huybrechts, Dr R. Luyten, A. Kengen mondarts, A. Saen Architect.